

T.C. SAYIŞTAY BAŞKANLIĞI

**ŞANLIURFA BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİ**

2016 YILI

SAYIŞTAY DENETİM RAPORU

Eylül 2017

İÇİNDEKİLER

1.	KAMU İDARESİNİN MALİ YAPISI VE MALİ TABLOLARI HAKKINDA BİLGİ	1
2.	DENETLENEN KAMU İDARESİ YÖNETİMİNİN SORUMLULUĞU	3
3.	SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU.....	3
4.	DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI.....	3
5.	DENETİM GÖRÜŞÜ	5
6.	DENETİM GÖRÜŞÜNÜ ETKİLEMİYEN TESPİT VE DEĞERLENDİRMELER	6
7.	EKLER.....	39

KISALTMALAR

UKOME: Ulaşım ve Koordinasyon Merkezi

1. KAMU İDARESİNİN MALİ YAPISI VE MALİ TABLOLARI HAKKINDA BİLGİ

Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi tahakkuk esaslı muhasebe sistemini uygulamaktadır. Muhasebe sistemi Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği hükümlerine göre yürütülmektedir. Kurumun 2016 yılına ilişkin mali veriler aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.

Tablo 1: 2016 Mali Yılı Bütçe Gelirleri ve Gerçekleşme Oran Tablosu

Gelirin Çeşidi	Toplam Ödenek	Gelir	Gerçekleşme Oranı(%)
Vergi Gelirleri	22.054.700,00	15.060.502,16	68
Teşebbüs ve Mülkiyet Geliri	76.304.954,00	62.792.277,15	82
Alınan Bağış ve Yardımlar	17.552.605,00	3.158.831,73	18
Diğer Gelirler	563.409.762,00	656.940.090,76	117
Sermaye Gelirleri	89.531.500,00	31.097.867,58	35
Ret ve İadeler	-207.000,00	-2.037.281,99	
Toplam	768.646.521,00	767.012.287,39	99

Bütçede 768.646.521,00 TL gelir tahmini yapılmıştır. Bütçe uygulama sonucunda 767.012.287,39 TL gelir elde edilmiştir. Bütçe gelir tahminine göre gelir gerçekleşme oranı %99 olmuştur.

Tablo 2: 2016 Mali Yılı Bütçe Giderleri ve Gerçekleşme Oran Tablosu

Giderin Çeşidi	Toplam Ödenek	Gider	Gerçekleşme Oranı(%)
Personel Giderleri	86.374.950,00	81.366.716,18	94
Sosyal Güvenlik Kurum Prim Gideri	15.262.500,00	14.034.482,17	92
Mal ve Hizmet Alım Gideri	287.263.706,00	290.362.680,39	101

Faiz Giderleri	6.500.000,00	4.797.399,38	74
Cari Transferler	17.900.500,00	14.375.646,89	80
Sermaye Giderleri	276.957.365,00	247.219.872,89	89
Sermaye Transferleri	1.387.500,00	18.100.291,65	1304
Borç Verme	7.500.000,00	7.000.000,00	93
Yedek Ödenekler	69.500.000,00	0,00	
Toplam	768.646.521,00	677.257.089,55	88

2016 yılında bütçe ile verilen toplam ödenek tutarı 768.646.521,00 TL'dir. Bu tutarın 677.257.089,55 TL'si harcanmıştır. Kullanılabilir ödeneye göre bütçe gerçekleşme oranı %88 olmuştur.

Kurumun 2016 Yılı gerçekleşen Faaliyet Gelirleri Toplamı 765.548.415,23 TL, Faaliyet Giderleri Toplamı 441.469.492,02 TL'dir.

Kamu İdaresi Hesaplarının Sayıştaya Verilmesi ve Muhasebe Birimleri ile Muhasebe Yetkililerinin Bildirilmesi Hakkında Usul ve Esaslar'ın 5'inci maddesi gereğince hesap dönemi sonunda Sayıştaya gönderilmesi gereken defter, tablo ve belgelerden aşağıda yer alanlar denetime sunulmuş olup denetim bunlar ile usul ve esasların 8'inci maddesinde yer alan diğer belgeler dikkate alınarak yürütülüp sonuçlandırılmıştır.

- Birleştirilmiş veriler defteri,
- Geçici ve kesin mizan,
- Bilanço,
- Kasa sayım tutanağı,
- Banka mevcudu tespit tutanağı,
- Alınan çekler sayım tutanağı,
- Menkul kıymet ve varlıklar sayım tutanağı,
- Teminat mektupları sayım tutanağı,
- Değerli kağıtlar sayım tutanağı,
- Taşınır kesin hesap cetveli ile taşınır hesabı icmal cetveli,
- Bütçe giderleri ve ödenekler tablosu,
- Bütçe gelirleri ekonomik sınıflandırılması tablosu,
- Faaliyet sonuçları tablosu,

Denetim görüşü, kamu idaresinin temel mali tabloları olan bilanço ve faaliyet sonuçları tablosuna verilmiştir.

2. DENETLENEN KAMU İDARESİ YÖNETİMİNİN SORUMLULUĞU

Denetlenen kamu idaresinin yönetimi, tabi olduğu muhasebe standart ve ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olan mali rapor ve tabloların doğru ve güvenilir bilgi içerecek şekilde zamanında Sayıştaya sunulmasından, bir bütün olarak sunulan bu mali tabloların kamu idaresinin faaliyet ve işlemlerinin sonucunu tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir olarak yansıtmamasından ve ister hata isterse yolsuzluktan kaynaklansın bu mali rapor ve tabloların önemli hata veya yanlış beyanlar içermemesinden; kamu idaresinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğundan; mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin amacına uygun olarak oluşturulmasından, etkin olarak işletilmesinden ve izlenmesinden, mali tabloların dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin denetime hazır hale getirilmesinden ve sunulmasından sorumludur.

3. SAYIŞTAYIN SORUMLULUĞU

Sayıştay, denetimlerinin sonucunda hazırladığı raporlarla denetlenen kamu idarelerinin gelir, gider ve malları ile bunlara ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek, mali rapor ve tablolarının güvenilirliğine ve doğruluğuna ilişkin görüş bildirmek, mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmekle sorumludur.

4. DENETİMİN DAYANAĞI, AMACI, YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Denetimlerin dayanağı; 6085 sayılı Sayıştay Kanunu, genel kabul görmüş uluslararası denetim standartları, Sayıştay ikincil mevzuatı ve denetim rehberleridir.

Denetimler, kamu idaresinin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki

düzenlemelere uygunluğunu tespit etmek ve mali rapor ve tablolarının kamu idaresinin tüm faaliyet ve işlemlerinin sonucunu doğru ve güvenilir olarak yansıttığına ilişkin makul güvence elde etmek ve mali yönetim ve iç kontrol sistemlerini değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür.

Kamu idaresinin mali tabloları ile bunları oluşturan hesap ve işlemlerinin doğruluğu, güvenilirliği ve uygunluğuna ilişkin denetim kanıtı elde etmek üzere yürütülen denetimler; uygun denetim prosedürleri ve tekniklerinin uygulanması ile risk değerlendirmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Risk değerlendirmesi sırasında, uygulanacak denetim prosedürünün belirlenmesine esas olmak üzere, mali tabloların üretildiği mali yönetim ve iç kontrol sistemleri de değerlendirilmiştir.

Denetimin kapsamını, kamu idaresinin mali rapor ve tabloları ile gelir, gider ve mallarına ilişkin tüm mali faaliyet, karar ve işlemleri ve bunlara ilişkin kayıt, defter, bilgi, belge ve verileri (elektronik olanlar dâhil) ile mali yönetim ve iç kontrol sistemleri oluşturmaktadır.

Bu hususlarla ilgili denetim sonucunda denetim görüşü oluşturmak üzere yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiştir.

5. DENETİM GÖRÜŞÜ

Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi 2016 yılına ilişkin yukarıda belirtilen ve ekte yer alan mali rapor ve tablolarının tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bilgi içerdiği kanaatine varılmıştır.

6. DENETİM GÖRÜŞÜNÜ ETKİLEMEYEN TESPİT VE DEĞERLENDİRMELER

BULGU 1: Belediyeye Ait Bazı Taşınmazların Kanuna Aykırı Şekilde Tahsis Edilmesi

Belediyeye ait bazı taşınmazların tahsisinin mevzuata aykırı olarak yapıldığı görülmüştür.

5393 sayılı Belediye Kanununun “Diğer kuruluşlarla ilişkiler” başlıklı 75’inci maddesinde,

"Belediye, belediye meclisinin kararı üzerine yapacağı anlaşmaya uygun olarak görev ve sorumluluk alanlarına giren konularda;

...

c) (Değişik: 12/11/2012-6360/19 md.) Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, kamu yararına çalışan dernekler, Bakanlar Kurulunca vergi muafiyeti tanınmış vakıflar ve 7/6/2005 tarihli ve 5362 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşları Kanunu kapsamına giren meslek odaları ile ortak hizmet projeleri gerçekleştirebilir. Diğer dernek ve vakıflar ile gerçekleştirilecek ortak hizmet projeleri için mahallin en büyük mülki idare amirinin izninin alınması gerekir.

d) Kendilerine ait taşınmazları, aslî görev ve hizmetlerinde kullanılmak üzere bedelli veya bedelsiz olarak mahallî idareler ile diğer kamu kurum ve kuruluşlarına devredebilir veya süresi yirmibeş yılı geçmemek üzere tahsis edebilir. Bu taşınmazlar aynı kuruluşlara kiraya da verilebilir. Bu taşınmazların, tahsis amacı dışında kullanılması hâlinde, tahsis işlemi iptal edilir. Tahsis süresi sonunda, aynı esaslara göre yeniden tahsis mümkündür." hükmü yer almaktadır.

(d) bendine göre; belediyeler kendilerine ait taşınmazları, aslî görev ve hizmetlerinde kullanılmak üzere bedelli veya bedelsiz olarak sadece mahallî idareler ile diğer kamu kurum ve kuruluşlarına devredebilir veya süresi yirmibeş yılı geçmemek üzere tahsis edebilir.

(c) bendine göre; belediye meclis kararı üzerine yapacağı anlaşmaya uygun olarak görev ve sorumluluk alanlarına giren konularda kamu yararına çalışan dernekler, vergi muafiyeti tanınmış vakıflar, meslek odaları ve meslek kuruluşları ve en büyük mülki idare

amirinin izninin alınmış olması şartıyla diğer dernek ve vakıflarla ile ortak hizmet projeleri gerçekleştirebilir. Belediye bu şartlar çerçevesinde yapacağı protokoller ile taşınmazlarını yukarıda sayılan dernek, vakıf ve kuruluşlara kullandırabilir.

Yapılan incelemelerde;

1- Meslek odalarının kullanımına verilen(tahsis) taşınmazlar için meclis kararı alınmadığı, anlaşma veya protokol yapılmadığı,

2- Kamu yararına çalışan dernek statüsünde olmayan derneklere verilen(tahsis edilen) taşınmazlar için meclis kararı alınmadığı, anlaşma veya protokol yapılmadığı ve valilikten izin alınmadığı görülmüştür.

Kanuna aykırı tahsis edilen taşınmazların iptali ve ihale suretiyle kiralama yapılması sağlanmalıdır.

Söz konusu husus 2015 yılı Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi Sayıştay raporunda bulgu konusu yapılmıştır. Ancak 2016 yılı denetimlerinde de aynı şekilde devam eden bu hususun idare tarafından henüz düzeltilmediği anlaşılmaktadır.

Şanlıurfa Belediyesi / Büyükşehir Tarafından Tahsis Edilen Taşınmazlar

Taşınmaz	Kime Tahsis Edildiği	Tahsis şekli		Kullanım Şekli
Paşabağı Mahallesi 4102 ada 1 numaralı parselde kayıtlı 72 m ² 'lik taşınmaz dükkan	Bakkallar Bayiler Odası	Ücretsiz	29.07.2010 tarih ve 892 sayılı Encümen Kararı ile 15 yıllığına tahsis edilmiştir.	Dernek Odası olarak kullanılmaktadır .
Paşabağı Mahallesi 4102 ada 1 numaralı parselde kayıtlı 72 m ² 'lik taşınmaz dükkan	Sebze ve Komisyoncular Derneği	Ücretsiz	09.02.2012 Tarih ve 200 sayılı Encümen Kararı ile Tahsis edilmiştir.	Dernek Odası olarak kullanılmaktadır .
Paşabağı Mahallesi 4102 ada 1 numaralı parselde kayıtlı 72 m ² 'lik taşınmaz dükkan	Perakendeciler Derneği	Ücretsiz	22.04.2010 Tarih ve 450 sayılı Encümen kararı ile tahsis edilmiştir.	Dernek Odası olarak kullanılmaktadır .
Paşabağı Mahallesi 4102 ada 1 numaralı parselde kayıtlı 72 m ² 'lik taşınmaz	Şıracılar Odası	Ücretsiz	05.11.2009 Tarih ve 1437 sayılı Encümen kararı ile tahsis	Dernek Odası olarak kullanılmaktadır

			Edilmiştir.	.
Esentepe Mahallesinde bulunan otogarda 75 m ² 'lik taşınmaz	Şehirlerarası Otobüs İşletmecileri Derneği	Ücretsiz	04.12.2014 Tarih ve 283 sayılı Encümen Kararı ile tahsis edilmiştir	Dernek Odası olarak kullanılmaktadır
Halepli Bahçe Mahallesi 783 ada 1 nolu parseldeki 120 m ² 'lik Taşınmaz	İnşaat ve Yapıcılar Derneği	Ücretli	18.06.2009 tarih ve 921 sayılı encümen Kararı ile tahsis edilmiştir	Dernek Odası olarak kullanılmaktadır
Hayati Harrani mahallesi 1232 ada 1 numaralı parselde bulunan 250 m ² lik taşınmaz	İmam Keskin Buğday Pazarı Derneği(kamu yararına çalışan dernekler arasında sayılmamaktadır)	Ücretsiz	Meclisin 07.12.2009 Tarih ve 92 sayılı meclis kararı ile tahsis edilmiştir.	Ticaret borsası tarafından tescil bürosu olarak kullanılmaktadır

Kamu idaresi cevabında özetle; işletmeleri Büyükşehir Belediyemizce yapılan Hal Pazarı, Şıra Pazarı ve Otogarın esnafları ile birlikteliğin sağlanması için ilgili derneklerine(Bakkallar Bayiler Odası, Sebze ve Meyve Komisyoncuları Derneği, Şıracılar Odası ve Şehirlerarası Otobüs İşletmecileri Derneği) Belediye Encümenince yapılmış olunan tahsislere ilişkin söz konusu taşınmazların tahsislerinin iptali ve ihale suretiyle kiraya verilmesi ile ilgili gerekli işlemlerin yapılacağı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak söz konusu taşınmazlara ait tahsislerin iptal edileceği ve taşınmazların kiraya verileceği ifade edildiğinden bulgu konusu tespitinde devam edip etmediği takip eden denetimlerde izlenecektir.

BULGU 2: Halk Otobüslerinin Belediye Başkanlığınca Verilen Çalışma Belgesine İstinaden İhalesiz Çalıştırılması

Şanlıurfa Büyükşehir Belediye sınırları içinde ihale yapılmaksızın çalışma belgesine istinaden faaliyet gösteren halk otobüslerinde mevzuata aykırı hareket edildiği görülmüştür.

5393 sayılı Belediye Kanunu ile yürürlükten kaldırılan 1580 sayılı Belediye Kanununun Belediyenin vazifeleri başlıklı 15'inci maddesinin 9'uncu fıkrası ve Belediyelerin

hakları, salahiyet ve imtiyazları başlıklı 19'uncu maddesinin 5'inci fıkrasında yer alan hüküm ile 5393 sayılı Belediye Kanununun Belediyenin yetkileri ve imtiyazları başlıklı 15'inci maddesinin (p) fıkrasında ki, *“Kara, deniz, su ve demiryolu üzerinde işletilen her türlü servis ve toplu taşıma araçları ile taksi sayılarını, bilet ücret ve tarifelerini, zaman ve güzergâhlarını belirlemek; durak yerleri ile karayolu, yol, cadde, sokak, meydan ve benzeri yerler üzerinde araç park yerlerini tespit etmek ve işletmek, işlettirmek veya kiraya vermek; kanunların belediyelere verdiği trafik düzenlemesinin gerektirdiği bütün işleri yürütmek.”* hükümlerinden toplu taşıma hakkının belediyenin görev ve yetkisinde olduğu anlaşılmaktadır.

Gerek 1580 sayılı gerekse 5393 sayılı Belediye Kanununa göre toplu taşımaya ilişkin haklar belediyeye aittir. Belediyeye ait olan bu hakkın Kanun çerçevesinde ihale yoluyla rekabete uygun, saydamlığı sağlayarak sürenin belirli olması gibi hususları da içerecek şekilde verilmesi gerekir. Bu yetki belediye adına belediye meclisine aittir. Belediye meclisince bu yönde alınan karara uygun olarak ve bu kararda verilen yetkiye dayanılarak ihale işlemleri ile ilgili olarak belediye encümenince de konuya ilişkin kararlar alınmasında hukuka aykırılık bulunmamaktadır. Bu çerçevede toplu taşıma hizmetleri bakımından görevli ve yetkili olan belediyenin mevzuata uygun şekilde ihale yapmadan rekabetsiz bir şekilde ve bu konuda yetkili olmayan belediye başkanı tarafından izin verilebilmesi mümkün değildir.

Danıştay 13. Dairesinin Esas No:2015 / 985, Karar No: 2015 / 3164 numaralı kararında; *“Yukarıda yer verilen mevzuat hükümlerinin birlikte değerlendirilmesinden; belediyelerin yürütmekle görevli ve yetkili oldukları toplu taşıma hizmetini bizzat yapmak yerine imtiyaz suretiyle devrine karar verilmesi için Danıştayın görüşü ve İçişleri Bakanlığının onayının alınmasının ön koşul olduğu, kiralama yolunu seçmesi hâlinde ise hem taşınır hem taşınmazlar için kira süresinin 10 yıla sınırlı olduğu ve her iki durumunda Devlet İhale Kanunu hükümlerine tabi olduğu anlaşılmakta ve toplu taşıma hizmetlerinin ruhsat vermek suretiyle yerine getirilmesi usulünde ise ruhsat verilecek sürenin, tespit edilen muhammen bedelin yıllık mı yoksa ruhsat verilen süre için mi öngörüldüğünün, yıllık olarak tespit edilmiş ise her yıla ilişkin artış oranının nasıl belirleneceğinin vb. hususların açık bir şekilde ortaya konularak söz konusu ihalenin yine Devlet İhale Kanunu hükümlerine göre yapılması gerektiği, toplu taşıma hizmetlerinin gördürülmesinde ruhsat verme yönteminin seçilmesi hâlinde verilecek olan ruhsatın süresiz bir şekilde verilemeyeceği, belli bir süre dâhilinde ruhsat verilmesi gerektiği görülmektedir.*

Bu durumda, ilgili mevzuat ve dosyadaki bilgi ve belgelerin incelenmesi sonucunda; toplu taşıma hizmetinin yerine getirilmesinde ruhsat verme yönteminin seçilmesi hâlinde, süresiz olarak ruhsat vermenin söz konusu olmadığı, belli bir süre dâhilinde ruhsatın verilmesi gerektiği, bu süreye göre muhammen bedelin belirlenmesinin şart olduğu, bu hususlar ortaya konulduktan sonra Devlet İhale Kanunu hükümlerine uygun bir şekilde ihalenin yapılması gerektiği”,

Aynı Dairenin Esas No:2014 / 384, Karar No: 2014 / 1950 kararında; “Yukarıda yer verilen hükümlerin birlikte değerlendirilmesinden; büyükşehir belediyesi sınırları dâhilinde toplu taşıma hizmetlerini yürütmenin ve bu amaçla toplu taşıma vasıtalarının işletilmesi ve işlettilmesinin kamu hizmeti olarak münhasıran büyükşehir belediyelerine imtiyaz olarak verilmiş olduğu; toplu taşıma vasıtalarını işletirmenin ise imtiyaz sözleşmesi, ruhsat verme, kiralama veya hizmet satın alma yoluyla gördürülebileceği; anılan usullerden herhangi birinin seçilmesi yoluyla toplu taşıma hizmetinin özel hukuk kişileri eliyle sağlanması hâlinde büyükşehir belediyesinin kanunlarla kendisine verilen ulaşım hizmetlerine ilişkin imtiyazdan vazgeçmiş sayılacağı sonucuna varılmakta olup; söz konusu vazgeçme iradesinin ise, ancak, belediye adına imtiyaz verilmesinde görevli ve yetkili kılınan belediye meclisince ortaya konulması hâlinde geçerli olacağıın kabulü gerekmektedir.”,

Aynı Dairenin Esas No:2011 / 1134, Karar No: 2012 / 2226 kararında; “Belediye Meclisince alınan karara dayanılarak Encümence toplu taşıma hatlarının 10 yıllığına kiraya verilmesinin hukuka uygun olduğuna”

Aynı Dairenin Esas No:2014 / 1735, Karar No: 2014 / 2859 kararında; “İdare Mahkemesi'nce; 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 15. maddesinin (f) ve (p) bentlerinde ulaşım gibi kentsel alt yapı ve şehir içi trafik hizmetlerini yapmanın veya yaptırmanın belediyenin görev ve sorumlulukları arasında sayıldığı, yine toplu taşıma yapmanın, bu amaçla otobüs, deniz ve su ulaşım araçları, tünel, raylı sistem dahil her türlü toplu taşıma sistemleri kurmanın, kurdurmanın, işletmenin ve işlettilmesinin, kara, deniz, su ve demiryolu üzerinde işletilen her türlü servis ve toplu taşıma araçları ile taksi sayılarını, bilet ve ücret tarifelerini, zaman ve güzergâhlarını belirlemenin, kanunların belediyelere verdiği trafik düzenlemesinin gerektirdiği bütün işleri yürütmenin, belediyenin yetki ve imtiyazları arasında olduğu, dava konusu minibüs hatlarının 10 yıllığına kiraya verilmesine ilişkin 08.01.2013 günlü 3 sayılı belediye encümen kararı ile bu karara dayanılarak 04.02.2013 tarihinde

ihaleye çıkarılmasına ilişkin işlem 5393 sayılı yasanın 15. maddesinin (f) ve (p) bentlerinin belediyelere verdiği yetki ve imtiyaz hakkı sınırları içinde kararlar olduğu ve bu yönüyle hukuka uygun olduğu, davacı kooperatifin il trafik komisyonu kararları ile kazanılmış haklarının bulunduğu iddiasına yönelik olarak, toplu taşıma hatlarını işletme ve işletirme imtiyazına sahip olan belediyelere imtiyaz hakkı bedeli veya kira ücreti ödemedi, il trafik komisyonlarının verdiği kararların kazanılmış hak oluşturacağı iddiasıyla toplu taşıma hatlarının bedelsiz kullanımının söz konusu olamayacağı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiş, bu karar davacı tarafından temyiz edilmiştir.

Davanın yukarıda özetlenen gerekçeyle reddi yolundaki temyize konu Eskişehir 1. İdare Mahkemesi'nin 28.11.2013 tarih ve E:2013/86, K:2013/1019 sayılı kararında, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 49. maddesinin 1. fıkrasında sayılan bozma nedenlerinden hiçbirisi bulunmadığından, temyiz istemi yerinde görülmeyle anılan Mahkeme kararının onanmasına” denilmektedir.

Yukarıda belirtilen kararlar değerlendirildiğinde toplu ulaşım hizmetlerinin belediyedeki yetkili organın kararıyla ihale yoluyla rekabete uygun, saydam bir şekilde süresinin belirli olması gibi hususları da içerecek şekilde kiraya verilmesi gerekir.

1970 - 1985 tarihleri arasında Belediye Başkanlığınca çalışma belgesi verilerek işe başlatılan ve halen toplu taşımacılık yapan 53 adet halk otobüsüne ilişkin kayıtların incelenmesinde bunların çalışma belgesi ile başladıkları taşıma işini yıllardır yaptıkları, bu çalışma belgesinin ilgililer yönünden süresiz bir şekilde kazanılmış hak olarak kabul edildiği ve uygulanmanın bu şekilde süregeldiği anlaşılmaktadır. Çalışma belgelerinde bu belgelerin ne kadar süreyle geçerli olduğuna ilişkin her hangi bir ibare bulunmamaktadır. İhale yapılmadan fiili bir durum olarak gerçekleştirilen ancak mevzuatta karşılığı olmayan bu uygulamanın sürdürülebilmesi mümkün değildir. Faaliyette bulunan bu otobüslerin çalışma durumlarının izin / tahsis suretiyle sürekli uzatılması şeklinde verilen ve yıllardır devam eden bu uygulama kazanılmış hak oluşturmaz. Kazanılmış hakkın varlığından söz edebilmek için, bu hakkın yürürlükteki hukuk kurallarına uygun olarak tesis edilen bir işlemle elde edilmiş olması gerekmektedir. Belediyenin yürütmekle yükümlü olduğu bir hizmeti bizzat yerine getirmeyip, üçüncü kişilere gördürebilmesi mümkün olmakla birlikte bu husus söz konusu hizmetin bir kamu hizmeti olma niteliğini ortadan kaldırmadığı gibi bu konuda belediyenin görevinin sona ermesine yol açmamakta ve bu hizmetin yerine getirilmesi yönünden

sorumluluğu devam etmektedir. Bu niteliği gözetildiğinde, belediyenin görevine giren bir hizmetin süresiz olarak üçüncü kişilere bir hak verilmesi suretiyle gördürülebilmesi hukuken mümkün değildir. Mevzuata aykırı olarak tesis edilen ve belirtilen nitelikteki işlemlerin ilgililer yönünden kazanılmış hak doğurması da aynı nedenle mümkün değildir. Aksi takdirde, mevzuata aykırı tesis edilen bir belediye işleminin, bir kanunun dahi üstüne geçmesi, o kanunun uygulanamaması sonucuna yol açacağı da bir gerçektir. Bu hizmetin belediyeler tarafından yürütülmesi ya da üçüncü kişilere gördürülmesi, söz konusu hizmetin kamu hizmeti olmasına ve bu hizmetin belediyelerce yürütülmesinde kamu yararı bulunduğu düşüncesine dayandığından, kazanılmış hak adı altında bireysel yararların kamu yararına üstün tutulması sonucunu doğuracak bir kazanılmış hak anlayışı kabul edilemez.

Çalışma belgesine istinaden çalışan 53 adet otobüsün çalıştıkları hatların süresi ve şartları da belirtilerek Belediye Kanununda öngörülen imtiyaz, kiralama ve ruhsat usullerinden biri seçilerek ihale yoluyla verilmesi sağlanmalıdır.

Söz konusu husus 2015 yılı Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi Sayıştay raporunda bulgu konusu yapılmıştır. Ancak 2016 yılı denetimlerinde de aynı şekilde devam eden bu hususun idare tarafından henüz düzeltilmediği anlaşılmaktadır.

Kamu idaresi cevabındaözetle; çalışma belgelerinin verilmesine esas dönemdeki meri mevzuatın belirlenmesi ve uygulamanın kazanılmış hak oluşturup oluşturmadığı veya süre belirlemesinin nasıl olması gerektiği hususlarında Bakanlıktan görüş alınmasının sağlanacağı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak Kamu idaresi cevabında uygulamanın kazanılmış hak oluşturup oluşturmadığı hususunda Bakanlıktan görüş alınacağını ifade edilmiştir. Bilindiği üzere çalışma belgelerinin verildiği dönemde yürürlükte olan 1580 sayılı Belediye Kanununa göre toplu ulaşım yetkisi belediyelerdedir.

Bu dönemde 1580 sayılı Belediye Kanunu, 2490 sayılı Artırma, Eksilteme ve İhale Kanunu ve 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu yürürlükte bulunduğundan bu hatların ihale yoluyla verilmesi gerekmektedir.

Kazanılmış hakkın varlığından söz edebilmek için, hakkın yürürlükteki hukuk kurallarına uygun olarak tesis edilen bir işlemle elde edilmesi gerekmektedir. Hukuka aykırı

olarak tesis edilen işlemlerin kazanılmış hak doğurması mümkün değildir.

Çalışma belgesine istinaden çalışan 53 adet otobüsün çalıştıkları hatların süresi ve şartları belirtilerek Belediye Kanunu'nda öngörülen imtiyaz, kiralama ve ruhsat usullerinden birinin seçilerek ihale yoluyla verilmesi gerekir.

BULGU 3: Encümen Kararı İle İhalesiz Verilen Halk Otobüslerinin Çalıştırılması

Şanlıurfa Büyükşehir Belediye sınırları içinde ihale yapılmaksızın Encümen kararı ile faaliyet gösteren halk otobüslerinde mevzuata aykırı hareket edildiği görülmüştür.

5393 sayılı Belediye Kanunu ile yürürlükten kaldırılan 1580 sayılı Belediye Kanununun Belediyenin vazifeleri başlıklı 15'inci maddesinin 9'uncu fıkrası ve Belediyelerin hakları, salahiyet ve imtiyazları başlıklı 19'uncu maddesinin 5'inci fıkrasında yer alan hüküm ile 5393 sayılı Belediye Kanununun Belediyenin yetkileri ve imtiyazları başlıklı 15'inci maddesinin (p) fıkrasında ki, *“Kara, deniz, su ve demiryolu üzerinde işletilen her türlü servis ve toplu taşıma araçları ile taksi sayılarını, bilet ücret ve tarifelerini, zaman ve güzergâhlarını belirlemek; durak yerleri ile karayolu, yol, cadde, sokak, meydan ve benzeri yerler üzerinde araç park yerlerini tespit etmek ve işletmek, işlettirmek veya kiraya vermek; kanunların belediyelere verdiği trafik düzenlemesinin gerektirdiği bütün işleri yürütmek.”* hükümlerinden toplu taşıma hakkının belediyenin yetkisinde olduğu anlaşılmaktadır.

Gerek 1580 sayılı gerekse 5393 sayılı Belediye Kanununa göre toplu taşımaya ilişkin haklar belediyeye aittir. Belediyeye ait olan bu hakkın Kanun çerçevesinde ihale yoluyla rekabete uygun, saydamlığı sağlayarak kaç yıllığına olacağı gibi hususları da içerecek şekilde verilmesi gerekir. Belediye hakkını kullanırken ihale yapmadan rekabetsiz bir şekilde encümen kararıyla veremez.

Toplu taşımacılık yapan 58 adet halk otobüsüne ilişkin kayıtların incelenmesinde bunların Belediye Başkanlığına dilekçe vererek dolmuş hattı talebinde buldukları, bu talebe istinaden 1987-1989 yılları arasında Encümen tarafından ihale yapılmaksızın izin verildiği ve dolmuş hatlarının daha sonra otobüs hattına çevrildiği bunun sonucunda kazanılmış bir hakmış gibi bu hakkın kullanıldığı görülmüştür. İhale yapılmadan fiili bir durum olarak yapılan ancak mevzuatta karşılığı olmayan bu uygulamanın sürdürülebilmesi mümkün

değildir. Faaliyette bulunan bu otobüslerin çalışma durumlarının izin / tahsis suretiyle sürekli uzatılması şeklinde verilen ve yıllardır devam eden bu uygulama kazanılmış hak oluşturmaz.

Danıştay 13. Dairesinin Esas No:2015 / 985, Karar No: 2015 / 3164, Esas No:2014 / 384, Karar No: 2014 / 1950, Esas No:2011 / 1134, Karar No: 2012 / 2226, Esas No:2014 / 1735, Karar No: 2014 / 2859 numaralı kararlarından belediyede ki yetkili organın kararıyla ihale yoluyla rekabete uygun, saydam bir şekilde süresinin belirli olması gibi hususları da içerecek şekilde ulaşımın verilmesi gerekir. Danıştay 13. Dairesinin Esas No:2015 / 985, Karar No: 2015 / 3164 numaralı kararında toplu taşıma hizmetinin yerine getirilmesinde ruhsat verme yönteminin seçilmesi hâlinde, süresiz olarak ruhsat vermenin söz konusu olmadığı, belli bir süre dâhilinde ruhsatın verilmesi gerektiği, bu süreye göre muhammen bedelin belirlenmesinin şart olduğu, bu hususlar ortaya konulduktan sonra Devlet İhale Kanunu hükümlerine uygun bir şekilde ihalenin yapılması gerektiği, dolayısıyla her yıl uzatılma konusunda idareye yetki veren düzenlemenin hukuka aykırı olduğuna karar verilmiştir.

Kazanılmış hakkın varlığından söz edebilmek için, hakkın yürürlükteki hukuk kurallarına uygun olarak tesis edilen bir işlemle elde edilmesi gerekmektedir. Hukuka aykırı olarak tesis edilen işlemlerin kazanılmış hak doğurması mümkün değildir.

Fiili olarak çalışan 58 adet halk otobüsü hatlarının süresi ve şartları da belirtilerek ihale yoluyla verilmesi sağlanmalıdır.

Söz konusu husus 2015 yılı Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi Sayıştay raporunda bulgu konusu yapılmıştır. Ancak 2016 yılı denetimlerinde de aynı şekilde devam eden bu hususun idare tarafından henüz düzeltilmediği anlaşılmaktadır.

Kamu idaresi cevabındaözetle; Mülga 1580 sayılı Kanun ile 5393 sayılı Belediye Kanununa göre toplu taşımaya ilişkin haklar belediyeye ait olmakla beraber söz konusu halk otobüslere bu hakların verilmesine ilişkin söz konusu hatların o dönemde (1970-1985) verilmesine ilişkin ihale zorunluluğu bulunup bulunmadığı, değerlendirilmesi gereken bir husus olduğu, kaldı ki 1970 yılında verilmesinin mevzuata uygun olduğu, geçmişte verilen hakların kullanımına ilişkin meselenin sosyal boyutu da dikkate alınarak hukuk müşavirliğine çalışma yaptırılacağı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak kamu idaresi cevabında 1970–1985 yılları arasında encümen kararı ile

verilen hatların mevzuata uygun olduğunu belirtmiştir. Öncelikle bu hatlar bulguda da belirtildiği üzere 1987-1989 yılları arasında verilmiştir. Bu dönemde 1580 sayılı Belediye Kanunu ve 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu yürürlükte bulunduğundan bu hatların ihale yoluyla verilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla bu hatların encümen kararı ile verilmesi mevzuata aykırıdır.

Kazanılmış hakkın varlığından söz edebilmek için, hakkın yürürlükteki hukuk kurallarına uygun olarak tesis edilen bir işlemle elde edilmesi gerekmektedir. Hukuka aykırı olarak tesis edilen işlemlerin kazanılmış hak doğurması mümkün değildir.

Fiili olarak çalışan 58 adet halk otobüsü hattı kiralama, ruhsat ve imtiyaz şeklindeki usullerden biri tercih edilerek süresi ve şartları belirtilerek ihale yoluyla verilmelidir.

BULGU 4: İhaleyle Verilen Halk Otobüsü Hatlarında Kira Süresinin Belirlenmemesi

Şanlıurfa Belediyesi sınırları içinde faaliyet gösteren ve ihale ile verilen halk otobüslerinin kiralamasında süre belirtilmediğinden süresiz olarak faaliyette buldukları görülmüştür.

5393 sayılı Belediye Kanunu ile yürürlükten kaldırılan 1580 sayılı Belediye Kanunu'nun Belediyenin vazifeleri başlıklı 15'inci maddesinin dokuzuncu fıkrası ve Belediyelerin hakları, salahiyet ve imtiyazları başlıklı 19'uncu maddesinin beşinci fıkrasında yer alan hüküm ile 5393 sayılı Belediye Kanununun Belediyenin yetkileri ve imtiyazları başlıklı 15'inci maddesinin (p) fıkrasında ki hükümlerden toplu taşıma hakkının belediyenin görev ve yetkisinde olduğu anlaşılmaktadır.

Gerek 1580 sayılı gerekse 5393 sayılı Belediye Kanununa göre toplu taşımaya ilişkin haklar belediyeye aittir. Belediyeye ait olan bu hakkın Kanun çerçevesinde ihale yoluyla rekabete uygun, saydam bir şekilde süresinin belirli olması gibi hususları da içerecek şekilde verilmesi gerekir. Söz konusu hatlar ihale ile verilmiş olmasına rağmen süre belirtilmemiştir. Encümen kararlarının incelenmesinde bu hatların ruhsat ve imtiyaz şeklinde verilmediği, verilme şeklinin kiralama olduğu anlaşılmıştır. Danıştay 13. Dairesinin Esas No:2015 / 985, Karar No: 2015 / 3164 numaralı kararında belirtildiği üzere kiralamalarda süre 10 yıla sınırlıdır. Bu nedenle ihale ile verilen hatlardan 10 yıllık süreyi dolduranların ihale ile

verilmesi gerekir. 1987 yılından itibaren ihale ile verilen 162 halk otobüsü hatlarından sadece 2007 yılında verilen 5 hattın, 2008 yılında verilen 1 hattın 10 yıllık süresi dolmamıştır. Diğer 156 hattın süresi dolduğu için bu hatlar ihale suretiyle verilmelidir.

Toplu taşıma hizmetlerinin imtiyaz, kiralama ve ruhsat usullerinden biri ile üçüncü kişilere gördürülebilmesi mümkün olmakla birlikte her üç yöntem bakımından da bu hizmetin üçüncü kişilere gördürülmesinde mutlak olarak belirli bir sürenin öngörülmüş olması zorunludur. Kanunda öngörülen sürelerden daha uzun bir sürenin öngörülmesi ya da hiçbir şekilde süre öngörülmemesi durumlarında bu durumun hukuka aykırılık oluşturacağı kuşkusuzdur. Hukuka aykırı olarak tesis edilen işlemlerin ilgililer yönünden geleceğe yönelik olarak kazanılmış hak oluşturması ise mümkün değildir. İlgililerin hiçbir hilesi ya da idareyi yanıltan bir davranışı olmaksızın idarece tesis edilen mevzuata aykırı işlemlerin düzeltilmesi zorunlu olmakla birlikte, söz konusu hukuka aykırı işlemlerin ortadan kaldırıldığı tarihe kadar bu işlemlerin ilgililere sağlamış olduğu haklar ilgililer yönünden kazanılmış hak oluşturur. Bir başka deyişle, kazanılmış haktan bahsedilebilmesi ancak mevzuata aykırı işlemin ortadan kaldırıldığı tarihe kadar gerçekleşmiş olan haklar, yani geçmişe yönelik haklar yönünden mümkün olabilir.

Mevzuata aykırı işlemlerin, mevzuata aykırılıklarının tespit edildiği tarih itibarıyla hukuk düzeninden çıkarılmaları hukuk devletinin bir gereğidir. Bu nedenle, yukarıda açıklanan hususlar da gözetildiğinde süresiz olarak yapılan ihale işleminin ortadan kaldırılması zorunludur. Bu kapsamda belediyece toplu taşıma hizmetlerinin üçüncü kişilere gördürülmesinin yöntemini belirleme ve bu konuda yeniden bir ihale yapıp yapmama konusunda belediyenin takdir yetkisi bulunmakla birlikte, söz konusu hukuki durumun mevcut sözleşmelerin iptalini gerektireceği kuşkusuzdur. Bu konu en kısa sürede yeniden bir ihale yapılincaya kadar geçecek süre zarfında toplu taşıma hizmetlerinden yararlanan belde halkının mağduriyetine yol açmayacak şekilde çözümlenmelidir.

Yukarıda açıklanan nedenlerle, toplu taşıma hizmetlerinin gördürülmesine ilişkin ihalede herhangi bir süre öngörülmemesi mevzuata aykırı olup, bu aykırılığı giderecek şekilde yeni bir ihale yapılması zorunludur.

İhale ile verilen ve 10 yıllık süresi dolan toplam 156 hattın ihale suretiyle verilmesi sağlanmalıdır.

Söz konusu husus 2015 yılı Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi Sayıştay raporunda bulgu konusu yapılmıştır. Ancak 2016 yılı denetimlerinde de aynı şekilde devam eden bu hususun idare tarafından henüz düzeltilmediği anlaşılmaktadır.

Kamu idaresi cevabında özetle; gerek 1580 sayılı gerekse 5393 sayılı Belediye Kanununa göre toplu taşımaya ilişkin haklar belediyeye ait olmakla beraber Belediye Kanununda özel olarak hat kullanımları için bir süre öngörülmediği, konunun 5216 sayılı Kanuna göre UKOME gündemine alınacağı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak Belediyelerin kira işlemleri 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu hükümlerine göre yürütülmektedir. 2886 sayılı Kanunun 64'üncü maddesinde ise kira süresinin on yıldan fazla olamayacağı belirtilmiştir. Dolayısıyla halk otobüsü hatlarında kira süresi on yıldan fazla olamaz. Bu itibarla kamu idaresinin hat kullanımları için bir süre öngörülmediği iddiasına katılmak mümkün değildir.

İhale ile verilen ve 10 yıllık süresi dolan toplam 156 hattın süresi ve şartları belirtilerek ihale suretiyle verilmesi sağlanmalıdır.

BULGU 5: Birecik İlçe İçi Toplu Taşıma Hatlarının İhalesiz Verilmesi

Birecik ilçe sınırları içinde ihale yapılmaksızın faaliyet gösteren dolmuşlarda mevzuata aykırı hareket edildiği görülmüştür.

5393 sayılı Belediye Kanunu ile yürürlükten kaldırılan 1580 sayılı Belediye Kanununun Belediyenin vazifeleri başlıklı 15'inci maddesinin dokuzuncu fıkrası ve Belediyelerin hakları, salahiyet ve imtiyazları başlıklı 19'uncu maddesinin beşinci fıkrasında yer alan hüküm ile 5393 sayılı Belediye Kanununun Belediyenin yetkileri ve imtiyazları başlıklı 15'inci maddesinin (p) fıkrasındaki, "*Kara, deniz, su ve demiryolu üzerinde işletilen her türlü servis ve toplu taşıma araçları ile taksi sayılarını, bilet ücret ve tarifelerini, zaman ve güzergâhlarını belirlemek; durak yerleri ile karayolu, yol, cadde, sokak, meydan ve benzeri yerler üzerinde araç park yerlerini tespit etmek ve işletmek, işlettirmek veya kiraya vermek; kanunların belediyelere verdiği trafik düzenlemesinin gerektirdiği bütün işleri yürütmek.*" hükümlerinden toplu taşıma hakkının belediyenin yetkisinde olduğu anlaşılmaktadır.

Gerek 1580 sayılı gerekse 5393 sayılı Belediye Kanununa göre toplu taşımaya ilişkin

haklar belediyeye aittir. Belediyeye ait olan bu hakkın Kanun çerçevesinde ihale yoluyla rekabete uygun, saydam bir şekilde kaç yıllığına olacağı gibi hususları da içerecek şekilde verilmesi gerekir. Belediye hakkını kullanırken ihale yapmadan rekabetsiz bir şekilde Başkan oluru veya encümen kararıyla veremez.

Danıştay 13. Dairesinin Esas No:2015 / 985, Karar No: 2015 / 3164, Esas No:2014 / 384, Karar No: 2014 / 1950, Esas No:2011 / 1134, Karar No: 2012 / 2226, Esas No:2014 / 1735, Karar No: 2014 / 2859 numaralı kararlarından belediyedeki yetkili organın kararıyla ihale yoluyla rekabete uygun, saydam bir şekilde süresinin belirli olması gibi hususları da içerecek şekilde ulaşımın verilmesi gerekir.

Birecik ilçesinde toplu taşımacılık yapan 13 adet dolmuştan 7 tanesinin ihale ile verildiği, 3 tanesinin nasıl verildiğine dair belgelerde kayıtlar olmadığından anlaşılamadığı, diğer 3'ünün ise Belediye Başkanlığına dilekçe vererek dolmuş hattı talebinde buldukları, bu talebe istinaden Encümenin ihalesiz olarak bunlara izin verdiği, bunun sonucunda kazanılmış bir hakmış gibi bu hakkın kullanıldığı görülmüştür. İhale yapılmadan fiili bir durum olarak yapılan ancak mevzuatta karşılığı olmayan bu uygulamanın sürdürülebilmesi mümkün değildir. Faaliyette bulunan bu dolmuşların çalışma durumlarının izin / tahsis suretiyle sürekli uzatılması şeklinde verilen ve yıllardır devam eden bu uygulama kazanılmış hak oluşturmaz. Kazanılmış hakkın varlığından söz edebilmek için, hakkın yürürlükteki hukuk kurallarına uygun olarak tesis edilen bir işlemle elde edilmesi gerekmektedir. Hukuka aykırı olarak tesis edilen işlemlerin kazanılmış hak doğurması mümkün değildir. Her ne kadar bu işlemler Birecik Belediyesince yapılmış ise de 6360 sayılı Kanun ile ulaşım Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesinin görev ve yetkisine geçmiştir. Dolayısıyla işlemi tesis edecek olan Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesidir.

Fiili olarak çalışan 13 adet dolmuş hattının çalışacakları hatların süresi ve şartları da belirtilerek ihale yoluyla verilmesi sağlanmalıdır.

Söz konusu husus 2015 yılı Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi Sayıştay raporunda bulgu konusu yapılmıştır. Ancak 2016 yılı denetimlerinde de aynı şekilde devam eden bu hususun idare tarafından henüz düzeltilmediği anlaşılmaktadır.

Kamu idaresi cevabında özetle; 5393 sayılı Belediye Kanunu ile yürürlükten kaldırılan 1580 sayılı Belediye Kanununun Belediyenin vazifeleri başlıklı 15'inci maddesinin dokuzuncu fıkrası

ve Belediyelerin hakları, salahiyet ve imtiyazlar başlıklı 19.'uncu maddesi doğrultusunda gerekli çalışmanın başlatılacağı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak fiili olarak çalışan 13 adet dolmuş hattı Belediye Kanunu gereğince imtiyaz, kiralama ve ruhsat usullerinden birinin seçilerek çalışacakları hatların süresi ve şartları belirtilerek ihale suretiyle verilmesi sağlanmalıdır.

BULGU 6: Siverek İlçe İçi Dolmuş Hatlarının İhalesiz Verilmesi

Siverek ilçe sınırları içinde ihale yapılmaksızın faaliyet gösteren dolmuşlarda mevzuata aykırı hareket edildiği görülmüştür.

5393 sayılı Belediye Kanunu ile yürürlükten kaldırılan 1580 sayılı Belediye Kanununun Belediyenin vazifeleri başlıklı 15'inci maddesinin dokuzuncu fıkrası ve Belediyelerin hakları, salahiyet ve imtiyazları başlıklı 19'uncu maddesinin beşinci fıkrasında yer alan hüküm ile 5393 sayılı Belediye Kanununun Belediyenin yetkileri ve imtiyazları başlıklı 15'inci maddesinin (p) fıkrasında ki, *“Kara, deniz, su ve demiryolu üzerinde işletilen her türlü servis ve toplu taşıma araçları ile taksi sayılarını, bilet ücret ve tarifelerini, zaman ve güzergâhlarını belirlemek; durak yerleri ile karayolu, yol, cadde, sokak, meydan ve benzeri yerler üzerinde araç park yerlerini tespit etmek ve işletmek, işletirmek veya kiraya vermek; kanunların belediyelere verdiği trafik düzenlemesinin gerektirdiği bütün işleri yürütmek.”* hükümlerinden toplu taşıma hakkının belediyenin yetkisinde olduğu anlaşılmaktadır.

Gerek 1580 sayılı gerekse 5393 sayılı Belediye Kanununa göre toplu taşımaya ilişkin haklar belediyeye aittir. Belediyeye ait olan bu hakkın Kanun çerçevesinde ihale yoluyla rekabete uygun, saydam bir şekilde kaç yıllığına olacağı gibi hususları da içerecek şekilde verilmesi gerekir. Belediye hakkını kullanırken ihale yapmadan rekabetsiz bir şekilde encümen kararıyla veremez.

Danıştay 13. Dairesinin Esas No:2015 / 985, Karar No: 2015 / 3164, Esas No:2014 / 384, Karar No: 2014 / 1950, Esas No:2011 / 1134, Karar No: 2012 / 2226, Esas No:2014 / 1735, Karar No: 2014 / 2859 numaralı kararlarından belediyede ki yetkili organın kararıyla ihale yoluyla rekabete uygun, saydam bir şekilde süresinin belirli olması gibi hususları da içerecek şekilde ulaşımın verilmesi gerekir.

Toplu taşımacılık yapan 51 adet dolmuşa ilişkin kayıtların incelenmesinde bunların Belediye Başkanlığına dilekçe vererek dolmuş hattı talebinde buldukları, bu talebe istinaden Meclis veya Encümenin ihalesiz olarak bunlara izin verdiği, bunun sonucunda kazanılmış bir hakmış gibi bu hakkın kullanıldığı görülmüştür. İhale yapılmadan fiili bir durum olarak yapılan ancak mevzuatta karşılığı olmayan bu uygulamanın sürdürülebilmesi mümkün değildir. Faaliyette bulunan bu dolmuşların çalışma durumlarının izin / tahsis suretiyle sürekli uzatılması şeklinde verilen ve yıllardır devam eden bu uygulama kazanılmış hak oluşturmaz. Kazanılmış hakkın varlığından söz edebilmek için, hakkın yürürlükteki hukuk kurallarına uygun olarak tesis edilen bir işlemle elde edilmesi gerekmektedir. Hukuka aykırı olarak tesis edilen işlemlerin kazanılmış hak doğurması mümkün değildir. Her ne kadar bu işlemler Siverek Belediyesince yapılmış ise de 6360 sayılı Kanun ile ulaşım Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesinin görev ve yetkisine geçmiştir. Dolayısıyla işlemi tesis edecek olan Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesidir.

Fiili olarak çalışan 51 adet dolmuşun çalışacakları hatların süresi ve şartları da belirtilerek ihale yoluyla verilmesi sağlanmalıdır.

Söz konusu husus 2015 yılı Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi Sayıştay raporunda bulgu konusu yapılmıştır. Ancak 2016 yılı denetimlerinde de aynı şekilde devam eden bu hususun idare tarafından henüz düzeltilmediği anlaşılmaktadır.

Kamu idaresi cevabında özetle; 5393 sayılı Belediye Kanunu ile yürürlükten kaldırılan 1580 sayılı Belediye Kanununun Belediyenin vazifeleri başlıklı 15'inci maddesinin dokuzuncu fıkrası ve Belediyelerin hakları, salahiyet ve imtiyazlar başlıklı 19'uncu maddesinin hükümlerinden toplu taşıma hakkının belediyenin yetkisinde olduğu, 6360 sayılı kanunla belediyemize devredilen Siverek Belediyesince yapılmış ulaşım ile ilişkin işlemlerin değerlendirileceği, hakkın yürürlükteki hukuk kurallarına uygun olarak tesis işlem edileceği, öte yandan belediye uygulamalarımız da hatların kiralanması, süre ve ihale usulü belirlenmesi işlemleri madde de belirtilen esas ve usullere göre yapılacağı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak fiili olarak çalışan 51 adet dolmuş hattının Belediye Kanunu gereğince imtiyaz, kiralama ve ruhsat usullerinden birinin seçilerek çalışacakları hatların süresi ve şartları belirtilerek ihale suretiyle verilmesi sağlanmalıdır.

BULGU 7: Kıyas Beldesi Dolmuş Hatlarının Mevzuata Aykırı Şekilde Verilmesi

Kıyas Belediyesinin Encümen kararıyla vermiş olduğu dolmuş hatlarının verilme şeklinin 1580 ve 5393 sayılı Kanuna aykırı olduğu görülmüştür.

5393 sayılı Belediye Kanunu ile yürürlükten kaldırılan 1580 sayılı Belediye Kanununun Belediyenin vazifeleri başlıklı 15'inci maddesinin dokuzuncu fıkrası ve Belediyelerin hakları, salahiyet ve imtiyazları başlıklı 19'uncu maddesinin beşinci fıkrasında yer alan hüküm ile 5393 sayılı Belediye Kanununun Belediyenin yetkileri ve imtiyazları başlıklı 15'inci maddesinin (f) bendi "*Toplu taşıma yapmak; bu amaçla otobüs, deniz ve su ulaşım araçları, tünel, raylı sistem dâhil her türlü toplu taşıma sistemlerini kurmak, kurdurmak, işletmek ve işlettirmek.*" ile (p) fıkrasında ki, "*Kara, deniz, su ve demiryolu üzerinde işletilen her türlü servis ve toplu taşıma araçları ile taksi sayılarını, bilet ücret ve tarifelerini, zaman ve güzergâhlarını belirlemek; durak yerleri ile karayolu, yol, cadde, sokak, meydan ve benzeri yerler üzerinde araç park yerlerini tespit etmek ve işletmek, işlettirmek veya kiraya vermek; kanunların belediyelere verdiği trafik düzenlemesinin gerektirdiği bütün işleri yürütmek.*" hükümlerinden toplu taşıma hakkının belediyenin yetkisinde olduğu anlaşılmaktadır.

1580 ve 5393 sayılı Belediye Kanununa göre toplu taşımaya ilişkin haklar belediyeye aittir. Belediyeye ait olan bu hakkın Kanun çerçevesinde ihale yoluyla rekabete uygun, saydam bir şekilde kaç yıllığına olacağı gibi hususları da içerecek şekilde verilmesi gerekir.

Kıyas Belediyesince 1995, 1997,1999, 2003, 2006 ve 2008 yıllarında yedi hat ihale ile verilmiştir.

Toplu taşıma hizmetlerinin imtiyaz, kiralama ve ruhsat usullerinden biri ile üçüncü kişilere gördürülebilmesi mümkün olmakla birlikte her üç yöntem bakımından da bu hizmetin üçüncü kişilere gördürülmesinde mutlak olarak belirli bir sürenin öngörülmüş olması zorunludur. Kanunda öngörülen sürelerden daha uzun bir sürenin öngörülmesi ya da hiçbir şekilde süre öngörülmemesi durumlarında bu durumun hukuka aykırılık oluşturacağı kuşkusuzdur. Hukuka aykırı olarak tesis edilen işlemlerin ilgililer yönünden geleceğe yönelik olarak kazanılmış hak oluşturması ise mümkün değildir. İlgililerin hiçbir hilesi ya da idareyi yanıltan bir davranışı olmaksızın idarece tesis edilen mevzuata aykırı işlemlerin düzeltilmesi zorunlu olmakla birlikte, söz konusu hukuka aykırı işlemlerin ortadan kaldırıldığı tarihe kadar

bu işlemlerin ilgililere sağlamış olduğu haklar ilgililer yönünden kazanılmış hak oluşturur. Bir başka deyişle, kazanılmış haktan bahsedilebilmesi ancak mevzuata aykırı işlemin ortadan kaldırıldığı tarihe kadar gerçekleşmiş olan haklar, yani geçmişe yönelik haklar yönünden mümkün olabilir.

Kıyas Belediyesi ihale şartnamesinde işin adı şehir içi ulaşım hatlarının satışı olarak yer almış ise de gerek 1580 ve gerekse de 5393 sayılı Kanuna göre hatların satışı mümkün değildir. Yukarıda açıklandığı üzere toplu taşıma hizmetlerinin sadece imtiyaz, kiralama ve ruhsat usullerinden biri ile üçüncü kişilere gördürülebilmesi mümkündür.

Söz konusu hatların verilme kararlarının incelenmesinde bu hatların ruhsat ve imtiyaz şeklinde verilmediği kanaatine varıldığından verilme şeklinin kiralama olarak kabul edilmesi gerekir. Danıştay 13. Dairesinin Esas No:2015 / 985, Karar No: 2015 / 3164 numaralı kararında belirtildiği üzere kiralama 10 yıla sınırlıdır. Bu nedenle ihale ile verilen hatlardan 10 yıllık süreyi dolduranların ihale ile verilmesi gerekir. 2008 yılında ihale ile verilen bir hattın 10 yıllık süresi dolmamıştır. Diğer 6 hattın süresi dolduğu için bu hatlar ihale suretiyle verilmelidir. 2008 yılında ihale edilen hattın 10 yıllık süresi 18.09.2018 tarihinde dolacağı için bu tarih itibarıyla ihale edilmelidir.

Her ne kadar bu işlemler Kıyas Belediyesince yapılmış ise de 6360 sayılı Kanun ile ulaşım Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesinin görev ve yetkisine geçmiştir. Dolayısıyla işlemi tesis edecek olan Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesidir.

İhale ile verilen ve 10 yıllık süresi dolan toplam 6 hattın ihale suretiyle verilmesi sağlanmalıdır.

Söz konusu husus 2015 yılı Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi Sayıştay raporunda bulgu konusu yapılmıştır. Ancak 2016 yılı denetimlerinde de aynı şekilde devam eden bu hususun idare tarafından henüz düzeltilmediği anlaşılmaktadır.

Kamu idaresi cevabında özetle; 1580 ve 5393 sayılı Belediye Kanununa göre toplu taşımaya ilişkin hakların belediyeye ait olduğu, belediyeye ait olan bu hakkın Kanun çerçevesinde ihale yoluyla rekabete uygun, saydam bir şekilde kaç yıllığına olacağı gibi hususları da içerecek şekilde verilmesi gerektiği, söz konusu hatların verilme kararlarının incelenmesinde bu hatların ruhsat ve imtiyaz şeklinde verilmediği kanaatine varıldığından verilme şeklinin kiralama olarak kabul edilmesi gerektiği, her ne kadar bu işlemler Kıyas Belediyesince yapılmış ise de 6360 sayılı Kanun ile

ulaşımın Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesinin görev ve yetkisine geçtiği, dolayısıyla işlemi tesis edecek olan Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesinin olduğu ihale ile verilen ve 10 yıllık süresi dolan toplam 6 hattın ihale suretiyle verilmesinin sağlanacağı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak ihale ile verilen ve 10 yıllık süresi dolan toplam 6 hattın süresi ve şartları da belirtilerek Belediye Kanununda öngörülen imtiyaz, kiralama ve ruhsat usullerinden birinin seçilerek ihale yoluyla verilmesi gerekir.

BULGU 8: Konuklu Beldesi Halk Otobüsü Hatlarının Mevzuata Aykırı Şekilde Verilmesi

Konuklu Belediyesinin ihale yoluyla vermiş olduğu halk otobüsü hatlarının verilme şeklinin 1580 ve 5393 sayılı Kanuna aykırı olduğu ve süre belirlenmediği görülmüştür.

5393 sayılı Belediye Kanunu ile yürürlükten kaldırılan 1580 sayılı Belediye Kanununun Belediyenin vazifeleri başlıklı 15'inci maddesinin dokuzuncu fıkrası ve Belediyelerin hakları, salahiyet ve imtiyazları başlıklı 19. maddesinin beşinci fıkrasında yer alan hüküm ile 5393 sayılı Belediye Kanununun Belediyenin yetkileri ve imtiyazları başlıklı 15'inci maddesinin (f) bendi "*Toplu taşıma yapmak; bu amaçla otobüs, deniz ve su ulaşım araçları, tünel, raylı sistem dâhil her türlü toplu taşıma sistemlerini kurmak, kurdurmak, işletmek ve işlettirmek.*" ile (p) fıkrasında ki, "*Kara, deniz, su ve demiryolu üzerinde işletilen her türlü servis ve toplu taşıma araçları ile taksi sayılarını, bilet ücret ve tarifelerini, zaman ve güzergâhlarını belirlemek; durak yerleri ile karayolu, yol, cadde, sokak, meydan ve benzeri yerler üzerinde araç park yerlerini tespit etmek ve işletmek, işlettirmek veya kiraya vermek; kanunların belediyelere verdiği trafik düzenlemesinin gerektirdiği bütün işleri yürütmek.*" hükümlerinden toplu taşıma hakkının belediyenin yetkisinde olduğu anlaşılmaktadır.

1580 ve 5393 sayılı Belediye Kanununa göre toplu taşımaya ilişkin haklar belediyeye aittir. Belediyeye ait olan bu hakkın Kanun çerçevesinde ihale yoluyla rekabete uygun, saydam bir şekilde kaç yıllığına olacağı gibi hususları da içerecek şekilde verilmesi gerekir.

Konuklu Belediyesince 12.10.2005 tarihinde 2 adet halk otobüsü hattı ihale ile verilmiştir.

Toplu taşıma hizmetlerinin imtiyaz, kiralama ve ruhsat usullerinden biri ile üçüncü

kişilere gördürülebilmesi mümkün olmakla birlikte her üç yöntem bakımından da bu hizmetin üçüncü kişilere gördürülmesinde mutlak olarak belirli bir sürenin öngörülmüş olması zorunludur. Kanunda öngörülen sürelerden daha uzun bir sürenin öngörülmesi ya da hiçbir şekilde süre öngörülmemesi durumlarında bu durumun hukuka aykırılık oluşturacağı kuşkusuzdur. Hukuka aykırı olarak tesis edilen işlemlerin ilgililer yönünden geleceğe yönelik olarak kazanılmış hak oluşturması ise mümkün değildir. İlgililerin hiçbir hilesi ya da idareyi yanıltan bir davranışı olmaksızın idarece tesis edilen mevzuata aykırı işlemlerin düzeltilmesi zorunlu olmakla birlikte, söz konusu hukuka aykırı işlemlerin ortadan kaldırıldığı tarihe kadar bu işlemlerin ilgililere sağlamış olduğu haklar ilgililer yönünden kazanılmış hak oluşturur. Bir başka deyişle, kazanılmış haktan bahsedilebilmesi ancak mevzuata aykırı işlemin ortadan kaldırıldığı tarihe kadar gerçekleşmiş olan haklar, yani geçmişe yönelik haklar yönünden mümkün olabilir.

Konuklu Belediyesi encümen kararında işin adı halk otobüsü hatlarının satışı olarak yer almış ise de gerek 1580 ve gerekse de 5393 sayılı Kanuna göre hatların satışı mümkün değildir. Yukarıda açıklandığı üzere toplu taşıma hizmetlerinin sadece imtiyaz, kiralama ve ruhsat usullerinden biri ile üçüncü kişilere gördürülebilmesi mümkündür.

Söz konusu hatların verilme kararlarının incelenmesinde bu hatların ruhsat ve imtiyaz şeklinde verilmediği kanaatine varıldığından verilme şeklinin kiralama olarak kabul edilmesi gerekir. Danıştay 13. Dairesinin Esas No:2015 / 985, Karar No: 2015 / 3164 numaralı kararında belirtildiği üzere kiralama 10 yıllı sınırlıdır. Bu nedenle ihale ile verilen hatlardan 10 yıllık süreyi dolduranların ihale ile verilmesi gerekir. 2005 yılında ihale ile verilen iki hattın 10 yıllık süresi dolmuştur. Bu hatların süresi dolduğu için bu hatlar ihale suretiyle verilmelidir.

Her ne kadar bu işlemler Konuklu Belediyesince yapılmış ise de 6360 sayılı Kanun ile ulaşım Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesinin görev ve yetkisine geçmiştir. Dolayısıyla işlemi tesis edecek olan Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesidir.

İhale ile verilen ve 10 yıllık süresi dolan toplam 2 hattın ihale suretiyle verilmesi sağlanmalıdır.

Kamu idaresi cevabında özetle; mülga 1580 ve 5393 sayılı Belediye Kanununa göre toplu taşımaya ilişkin hakların belediyeye ait olduğu, belediyeye ait olan bu hakkın Kanun çerçevesinde

ihale yoluyla rekabete uygun, saydam bir şekilde kaç yıllığına olacağı gibi hususları da içerecek şekilde verilmesi gerektiği, söz konusu hatların verilme kararlarının incelenmesinde bu hatların ruhsat ve imtiyaz şeklinde verilmediği kanaatine varıldığından verilme şeklinin kiralama olarak kabul edilmesi gerektiği, her ne kadar bu işlemler Konukulu Belde Belediyesince yapılmış ise de 6360 sayılı Kanun ile ulaşımın Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesinin görev ve yetkisine geçtiği, dolayısıyla işlemi tesis edecek olan Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesinin olduğu verilen hatların ihale suretiyle verilmesinin sağlanacağı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak fiili olarak çalışan 2 adet otobüs hattının Belediye Kanunu gereğince imtiyaz, kiralama ve ruhsat usullerinden birinin seçilerek çalışacakları hatların süresi ve şartları belirtilerek ihale suretiyle verilmesi sağlanmalıdır.

BULGU 9: Taksi Plakalarının Usulüne Uygun Verilmemesi

Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi'nde kayıtlı taksi plakalarının incelenmesinde bazı kişilerin birden fazla plakasının olduğu ve 86/10553 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Ticari Plakaların Verilmesinde Uyulacak Usul Ve Esaslar Hakkında Karara göre taksi plakalarının verilmediği görülmüştür.

2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun İl ve İlçe Trafik Komisyonları başlıklı 12'nci maddesinde, İl Trafik Komisyonu kararlarının valinin onayı ile yürürlüğe gireceği, İl ve İlçe Trafik Komisyonu kararlarını bütün resmi ve özel kuruluşlar uygulamakla yükümlü olduğu, trafiğin düzenli bir şekilde akımını sağlamak bakımından alt yapı hizmetleri ile ilgili tedbirleri almak ile karayolu taşımacılığına ait mevzuat hükümleri saklı kalmak üzere, trafik düzeni ve güvenliği yönünden belediye sınırları içinde ticari amaçla çalıştırılacak yolcu ve yük taşıtları ile motorsuz taşıtların çalışma şekil ve şartları, çalıştırılabileceği yerler ile güzergâhlarını tespit etmek ve sayılarını belirlemek görev ve yetki olarak İl ve İlçe Trafik Komisyonlarına verilmiştir.

86/10553 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Ticari Plakaların Verilmesinde Uyulacak Usul Ve Esaslar Hakkında Kararın,

1'inci maddesinde, *"Bu Karar'da amaç; vatandaşın ulaşım ihtiyacını karşılamak üzere toplu taşımacılığın geliştirilmesi, plaka karaborsacılığının ve korsan taşımacılığın önlenmesi, fiilen çalışmakta olan şoför esnafının haklarının korunması maksadıyla taksi,*

dolmuş, minibüs ve umum servis araçlarına verilecek ticari plakaların sayısı, verilme usul ve esaslarını tespit etmektir."

2'nci maddesinde, *"Bu Karar, 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununun 12'nci maddesi hükümlerine göre, İl Trafik komisyonlarınca plaka tahdidi kararı alınan İllerde uygulanır."*

3'üncü maddesinde, *"Ticari Plaka verilebilmesi için;*

1. *Taksi, dolmuş ve minibüslerde; Şoförlük mesleğini geçim kaynağı olarak seçmiş olduğunu ve sürekli olarak icra ettiğini beyan etmiş ve ilgili meslek odasına, ilgili meslek odasının bulunmadığı yerlerde ise şoförler odasına üye olmak*

2. *Umum Servis araçlarında; Şoförlük mesleğini geçim kaynağı olarak seçtiğini beyan etmiş ve ilgili meslek odasına, ilgili meslek odasının bulunmadığı yerlerde ise şoförler odasına üye olmak veya ticaret odalarına kayıtlı taşımacı şirketlerce şehir içinde taşımacılık yapmak.*

Taksi, dolmuş ve minibüs sahipleri, bu plakaları bu maddenin (1) numaralı bendinde sayılan şartları haiz kişilere, umum servis aracı sahipleri, bu maddenin (2) numaralı bendinde sayılan şartları haiz kişilere ve taşımacı şirketlere satabilirler."

5'inci maddesinde, *"Ticari plaka, kapalı teklif usulü ile aşağıdaki şartlar dikkate alınarak, trafik komisyonunun tespit edeceği esaslara göre verilir.*

a. *İlin ihtiyacı dikkate alınarak dağıtılacak ticari plaka sayısı trafik komisyonunca tespit edilecek ticari plakanın serbest piyasadaki tahmini bedelinin %80'ine tekabül eden muhammen bedeli, müracaat şekli, süresi, ihale zamanı ve diğer hususlar mahalli vasıta ve/veya en az iki gazete ile kamuoyuna duyurulur.*

b. *Tespit edilen ticari plakalar ikişer aylık dönemlerde bir yılda altı defa verilebilir.*

c. *Kapalı teklif zarfları trafik komisyonları huzurunda açılır ve en yüksek bedeli teklif edenlerde başlamak üzere o dönem için tespit edilen miktarda ticari plaka verilir.*

Eşit ücret teklif edenler arasında trafik komisyonu huzurunda kura çekilir.

d. *Müracaat edenlerden, trafik komisyonunun tespit edeceği muammen bedelin 1/5'i*

teminat olarak peşin alınır.

Plaka bedelinin kalan kısmı ödenmedikçe plaka almaya hak kazananlara ticari plaka verilmez, kazanamayanların teminatları iade edilir."

düzenlemeleri yapılmıştır.

Yukarıda yer alan kurallardan taksi plakalarının verilmesinde ilgililerin şoförlük mesleğini geçim kaynağı olması gerekliliğinin bulunması karşısında bu kişilerin taksilerde sürücü olarak çalışmalarının amaçlandığı anlaşılmaktadır. Bu durum ise ancak belirtilen nitelikleri taşıyan bir kişinin taksi plakası alabilmesini mümkün kılmasının yanında aynı kişinin birden fazla taksi plakası alabilmesine de engel oluşturmaktadır.

Ticari taksiler yukarıda belirtilen (tahditli) şekilde verilmiş ise 86/10553 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Ticari Plakaların Verilmesinde Uyulacak Usul Ve Esaslar Hakkında Karara uyulması gerekir. Kararın 3'üncü maddesinde, ticari plakanın şoförlük mesleğini geçim kaynağı olarak seçenlere verileceği ve 5'inci maddesinde ise verilme şekli belirtilmiştir. Görüleceği üzere plakaların ihale ile verileceği açıktır. Bu şekilde alanların hakları hukuken kazanılmış haktır. Taksi plakalarının alındığı / verildiği tarihteki mevzuata uygun olarak verilmesi durumunda bu kişiler açısından kazanılmış haktır.

Bununla birlikte 29.04.2011 tarih ve 2011/04 sayılı kararla Şanlıurfa İl Trafik komisyonu tarafından T plakalar için tahdid kararının alındığı görülmekle birlikte, 13.07.2005 tarihinde yürürlüğe giren 5393 sayılı Belediye Kanunu ile taksi sayılarını tespit etme yetkisi belediyelere verildiğinden söz konusu komisyon kararı gerekçe gösterilerek Şanlıurfa İli için 86/10553 sayılı Bakanlar Kurulu Kararının uygulanma olanağı bulunmamaktadır.

Faal olan taksi plakalarının her birinin dosyasının incelenerek 86/10553 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Ticari Plakaların Verilmesinde Uyulacak Usul Ve Esaslar Hakkında Karara uygun olanların tespit edilmesi, uygun olmayanların ise taksi plakalarının ihale yoluyla verilmesi gerekir.

86/10553 sayılı Kararda da görüleceği üzere bir kişiye birden fazla plaka verilemez. Belgelerin incelenmesinde Karara aykırı olarak Fatoş ... adına iki, Yeter ... adına üç, Bakır ... adına üç, Bülent ... adına dört, İzzet ... adına iki, İbrahim Halil ... adına iki, İbrahim ... adına iki, Ali ... adına dokuz, Halit ... adına iki, Mehmet ... adına iki, Fırat ... adına altı,

Hasan ... adına altı, Kamil ... adına sekiz, Keziban ... adına yedi tane ticari taksi plakası bulunmaktadır. Bu kişilerin birden fazla taksi plakası nasıl aldığı anlaşılamamıştır. 2005 yılında yürürlüğe giren 5393 sayılı Belediye Kanunu ile 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu uyarınca ihale suretiyle verilen ve şartnamesinde engelleyici bir hüküm bulunmaması halinde bir kişiye birden fazla taksi plakası verilmesinde kanunen engel bulunmamaktadır. Ancak 2005 yılından önce yürürlükte olan düzenlemeyle bir kişinin birden fazla taksi plakasına sahip olabilmesi olanaklı değildir.

Taksi plakalarının 86/10553 sayılı Kararın 3'üncü ve 5'inci maddelerine uygun verilmemesi veya nasıl verildiğinin bilinmemesi durumunda ise, fiili bir durum olarak sürdürüldüğü ancak o günün şartlarında geçerli mevzuata göre verilmediği / alınmadığı anlaşılmaktadır. Ticari taksi plakaları verildiği andaki kurallara uyulmadan verildiği için fiili bir durum olarak yapılmaktadır. Fiilen yapılan ancak mevzuatta karşılığı olmayan bu uygulamanın sürdürülebilmesi mümkün değildir. Faaliyette bulunan bu taksilerin çalışma durumlarının yıllardır devam etmesi bu uygulama için kazanılmış hak oluşturmaz. Kazanılmış hakkın varlığından söz edebilmek için, hakkın yürürlükteki hukuk kurallarına uygun olarak tesis edilen bir işlemle elde edilmesi gerekmektedir. Hukuka aykırı olarak tesis edilen işlemlerin kazanılmış hak doğurması mümkün değildir. Diğer taraftan taksi plakalarının mevzuata aykırı şekilde verildiği kişiler arasında yer almayan ve plaka verilme işleminin mevzuata aykırı olduğunu bilmesi mümkün olmayan üçüncü kişiler tarafından söz konusu plakaların satın / devir alınması halinde hukuka güvenerek işlem yapan bu kişilerin mağduriyetine yol açmayacak şekilde mevcut haklarının korunması gerekir.

Faaliyette olan 494 adet taksi plakaları dosyalarının incelenerek verildiği tarihte geçerli olan düzenlemelere uygun verilmeyen taksi plakalarının süresi ve şartları belirtilerek ihale yoluyla verilmesi ile bir kişinin adına birden fazla ticari taksi plakası olamayacağına göre bunların durumunun Kararın 3'üncü maddesine uygun hale getirilmesi sağlanmalıdır.

Söz konusu husus 2015 yılı Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi Sayıştay raporunda bulgu konusu yapılmıştır. Ancak 2016 yılı denetimlerinde de aynı şekilde devam eden bu hususun idare tarafından henüz düzeltilmediği anlaşılmaktadır.

Kamu idaresi cevabında özetle; mülga 1580 sayılı Kanun ile 5393 sayılı Belediye Kanuna göre belediyeye ait olan toplu taşımaya ilişkin hakların ihale yoluyla verilmesi gerekirken geçmiş dönemlerde buna uyulmadığı, halende söz konusu araçların yıllardan beri bu şekilde

çalıştığına bir gerçek olduğu, yasada belirtildiği üzere toplu taşımaya ilişkin hakların belli bir süre için devredilmesi veya kiraya verilmesi yetkisi belediye meclisine ait olduğundan konunun Belediye Meclisi gündemine alınacağı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak faaliyette olan 494 adet taksi plakaları dosyalarının incelenerek verildiği tarihte geçerli olan düzenlemelere uygun verilmeyen taksi plakalarının süresi ve şartları belirtilerek ihale yoluyla verilmesi ile bir kişinin adına birden fazla ticari taksi plakası olamayacağına göre bunların durumunun Kararın 3'üncü maddesine uygun hale getirilmesi sağlanmalıdır.

BULGU 10: Taksi Plakalarının İhalesiz Verilmesi

Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesinde kayıtlı taksi plakalarının incelenmesinde, Şanlıurfa Belediyesince 2013 yılında her hangi bir bedel alınmadan ve ihale yapılmadan 30 adet ticari taksi plakası verildiği görülmüştür.

5393 sayılı Belediye Kanununun Belediyenin yetkileri ve imtiyazları başlıklı 15'inci maddesinin (p) fıkrasında, "*Kara, deniz, su ve demiryolu üzerinde işletilen her türlü servis ve toplu taşıma araçları ile taksi sayılarını, bilet ücret ve tarifelerini, zaman ve güzergâhlarını belirlemek; durak yerleri ile karayolu, yol, cadde, sokak, meydan ve benzeri yerler üzerinde araç park yerlerini tespit etmek ve işletmek, işlettirmek veya kiraya vermek; kanunların belediyelere verdiği trafik düzenlemesinin gerektirdiği bütün işleri yürütmek.*" denilmektedir. Bu maddeye göre taksi sayıları ile bunların işlettirilme şekli konusunda belediyeler yetkilidir.

5393 sayılı Kanunun yayımlandığı 13.07.2005 yılına kadar belediyeler taksiler konusunda hak sahibi değillerdi. Bu tarihten önce ticari taksi plakaları 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununun 12'nci maddesi ve bu maddeye dayanılarak yayımlanan 86/10553 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Ticari Plakaların Verilmesinde Uyulacak Usul Ve Esaslar Hakkında Karara göre verilmiştir. Söz konusu Bakanlar Kurulu Kararı ise il trafik komisyonlarınca plaka tahdidi kararı alınan illerde uygulanacaktır.

5393 sayılı Belediye Kanunu ile belediyeye verilen ticari taksiler konusundaki hakkın Kanun çerçevesinde ihale yoluyla rekabete uygun, saydam bir şekilde kaç yıllığına olacağı gibi hususları da içerecek şekilde verilmesi gerekir. Belediye taksi plakalarını verirken,

“ihalede şeffaflık ve rekabet ilkeleri” gibi kamu yararını sağlamayı amaçlayan ihale usulüne başvurmaksızın Başkan onayı veya encümen kararıyla verebilmesi hukuka uygun değildir.

Şanlıurfa Belediyesince 2013 yılında 49 ticari taksiye, dilekçe üzerine ve hiç bir bedel alınmadan izin verilmiştir. Ancak 19 kişinin plakasını almaması üzerine 30 kişiye plaka tahsis edilmiştir.

İhale yapılmadan fiili bir durum olarak yapılan ancak mevzuatta karşılığı olmayan bu uygulamanın sürdürülebilmesi mümkün değildir. Faaliyette bulunan ticari taksilerin çalışma durumları kazanılmış hak oluşturmaz. Kazanılmış hakkın varlığından söz edebilmek için, hakkın yürürlükteki hukuk kurallarına uygun olarak tesis edilen bir işlemle elde edilmesi gerekmektedir. Hukuka aykırı olarak tesis edilen işlemlerin kazanılmış hak doğurması mümkün değildir. Şanlıurfa Belediyesi 6360 sayılı Kanun ile Büyükşehir Belediyesine dönüşmüştür. 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanununun 7’nci maddesinin (f) fıkrasına göre taksi sayıları ile güzergâhlarını belirlemek ve durak yerleri işletmek, işletirmek veya kiraya vermek büyükşehir belediyesinin görev ve sorumluluğuna verilmiştir.

Dilekçe üzerine ve hiç bir bedel alınmadan izin verilen ve faaliyette bulunan 30 adet ticari taksi plakalarına ait hakkın süre ve şartları da belirtilerek ihale yoluyla verilmesi sağlanmalıdır.

Söz konusu husus 2015 yılı Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi Sayıştay raporunda bulgu konusu yapılmıştır. Ancak 2016 yılı denetimlerinde de aynı şekilde devam eden bu hususun idare tarafından henüz düzeltilmediği anlaşılmaktadır.

Kamu idaresi cevabında özetle; mülga 1580 sayılı Kanun ile 5393 sayılı Belediye Kanuna göre belediyeye ait olan toplu taşımaya ilişkin hakların ihale yoluyla verilmesi gerekirken geçmiş dönemlerde buna uyulmadığı, halende söz konusu araçların yıllardan beri bu şekilde çalıştığı bir gerçek olduğu, yasada belirtildiği üzere toplu taşımaya ilişkin hakların belli bir süre için devredilmesi veya kiraya verilmesi yetkisi belediye meclisine ait olduğundan konunun Belediye Meclisi gündemine alınacağı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak dilekçe üzerine ve hiç bir bedel alınmadan izin verilen ve faaliyette bulunan 30 adet ticari taksi plakalarına ait hak süre ve şartları belirtilerek ihale yoluyla verilmelidir.

BULGU 11: İl İçi Toplu Taşıma İzin Belgelerinin İhalesiz Verilmesi

Şanlıurfa Büyükşehir Belediye İl mülki sınırları içinde D4 yetki belgesi ile faaliyet gösteren toplu taşıma araçlarına il içi toplu taşıma izin belgelerinin(Ş1,Ş2) dilekçe üzerine ihalesiz verildiği görülmüştür.

Belediye sınırları dışında taşıma mesafesine bakılmaksızın il içi ve 100 Km'ye kadar olan şehirlerarası tarifeli ve tarifesiz ticari yolcu taşımaları 4925 sayılı Karayolu Taşıma Kanunu, Karayolu Taşıma Yönetmeliği ve Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığınca çıkarılan 2013/KDGM-07/Yolcu No.lu genelge çerçevesinde; ildeki arz/talep dengesi ve taşıma düzeni bakımından bir sakıncası olmadığı ve kullanılacak taşıma hatları ile taşıt belgesine kaydedilecek araçların sayısı ve koltuk kapasitelerini belirten il trafik komisyon kararlarına göre bakanlık Bölge Müdürlüklerince 5 yıllığına düzenlenen D4 yetki belgeli araçlarla yapılmaktaydı.

6360 sayılı Kanun ile Şanlıurfa Belediyesi büyükşehir belediyesine dönüştürüldüğünden ve belediye sınırları il mülki sınırları olarak belirlendiğinden 31.03.2014 tarihinden itibaren il sınırları içindeki toplu taşıma hizmetleri Büyükşehir Belediyesinin sorumluluk alanına girmiştir.

Bu çerçevede Şanlıurfa Ulaşım ve Koordinasyon Merkezi (UKOME) 24.03.2015 tarih ve 2015/3 sayılı kararında, Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı tarafından verilen D4 yetki belgelerinin Ş1 ve Ş2 il içi toplu taşıma izin belgesi ile değiştirilmesine karar verdiği ve bu belgelerin yıllık olacağı belirtilmiştir. Bu karar istinaden ve D4 yetki belgesi olan araç sahiplerinin dilekçeleri üzerine 363 araca bir yıl geçerli olmak üzere il içi toplu taşıma izin belgesi(Ş1,Ş2) verilmiştir.

Sadece ilçe-merkez veya ilçe-ilçe arasında yolcu taşımacılığı yapan araçlara “Ş1 İl İçi Toplu Taşıma İzin Belgesi”, yakın köylerden ilçeye veya il merkezine bağlı köylerden kent merkezine günde en fazla 2 sefer taşımacılık yapan araçlara“Ş2 İl İçi Toplu Taşıma İzin Belgesi” düzenlenmiştir.

5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanununun 7'nci maddesinin (f) fıkrasına göre; toplu taşıma araç sayıları ile güzergâhlarını belirlemek ve bunları işletmek, işlettirmek veya kiraya vermek büyükşehir belediyesinin görev ve sorumluluğuna verilmiştir.

5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununa göre toplu taşımaya ilişkin haklar belediyeye aittir. Belediyeye ait olan bu hakkın Kanun çerçevesinde ihale yoluyla rekabete uygun, saydamlığı sağlayarak kaç yıllığına olacağı gibi hususları da içerecek şekilde verilmesi gerekir. Nitekim Danıştayın kararları bu yönde olup buna göre; toplu taşıma hizmetlerinin 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu hükümlerine göre ihale edilmesi gerekmektedir.

Dilekçe üzerine ve hiç bir bedel alınmadan izin verilen ve faaliyette bulunan 363 adet il içi toplu taşıma izin belgelerine ait hakkın süre ve şartları da belirtilerek ihale yoluyla verilmesi sağlanmalıdır.

Kamu idaresi cevabında özetle; konuyla ilgili dosyaların incelenmeye başlandığı ve verilen hatların ihale suretiyle verilmesi sağlanacağı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak dilekçe üzerine ve hiç bir bedel alınmadan izin verilen ve faaliyette bulunan 363 adet il içi toplu taşıma izin belgelerine ait hakkın süre ve şartları da belirtilerek ihale yoluyla verilmesi sağlanmalıdır.

BULGU 12: Servis Plakalarının İhalesiz Verilmesi

Şanlıurfa Büyükşehir Belediye sınırları içinde faaliyet gösteren servislerin plakalarının dilekçe üzerine ihalesiz verildiği görülmüştür.

5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanununun Büyükşehir ve ilçe belediyelerinin görev ve sorumlulukları başlıklı 7'nci maddesinin (f) fıkrasında, Büyükşehir ulaşım ana plânını yapmak veya yaptırmak ve uygulamak; ulaşım ve toplu taşıma hizmetlerini plânlamak ve koordinasyonu sağlamak; kara, deniz, su ve demiryolu üzerinde işletilen her türlü servis ve toplu taşıma araçları ile taksi sayılarını, bilet ücret ve tarifelerini, zaman ve güzergâhlarını belirlemek; durak yerleri ile karayolu, yol, cadde, sokak, meydan ve benzeri yerler üzerinde araç park yerlerini tespit etmek ve işletmek, işlettirmek veya kiraya vermek; kanunların belediyelere verdiği trafik düzenlemesinin gerektirdiği bütün işleri yürütmek Büyükşehir Belediyesine verilmiştir.

5393 sayılı Belediye Kanununun Belediyenin yetkileri ve imtiyazları başlıklı 15'inci maddesinin (p) fıkrasında, "*Kara, deniz, su ve demiryolu üzerinde işletilen her türlü servis ve toplu taşıma araçları ile taksi sayılarını, bilet ücret ve tarifelerini, zaman ve güzergâhlarını*

belirlenmek; durak yerleri ile karayolu, yol, cadde, sokak, meydan ve benzeri yerler üzerinde araç park yerlerini tespit etmek ve işletmek, işlettiirmek veya kiraya vermek; kanunların belediyelere verdiği trafik düzenlemesinin gerektirdiği bütün işleri yürütmek." düzenlemesi yapılmıştır.

Şanlıurfa Belediyesi 06.12.2006 gün ve 34 sayılı Meclis kararı ile servislerde S plaka uygulamasına geçmiştir. Şanlıurfa Belediyesince servis plakası ilk 11.04.2008 tarihinde dilekçe üzerine verilmiş, daha sonra da aynı şekilde dilekçe üzerine verilmeye devam edilmiştir.

Şanlıurfa Ulaşım ve Koordinasyon Merkezi (UKOME) 08.10.2014 gün ve 2014/5 sayılı kararıyla 400 adet S plaka tahsisine, 10.07.2015 gün ve 199-5-2015 sayılı kararıyla da 1.202 servis (S) plaka tahsisine karar vermiştir. Şanlıurfa Ulaşım ve Koordinasyon Merkezi (UKOME) 08.10.2014 gün ve 2014/5 sayılı kararıyla 400 adet tahsis edilen S plakalardan 385 adedi, 10.07.2015 gün ve 199-5-2015 sayılı kararıyla da tahsis edilen 1.202 servis (S) plakadan 192 adedi dilekçe üzerine verilmiştir. Görüleceği üzere servis plakalarının bir kısmı kişilere dilekçe üzerine verilmiş olmakla birlikte bir kısmı ise henüz verilmemiştir. UKOME plaka sayılarını belirlemiştir. Bu belirlemeden sonra belediyeye ait olan bu hakkın Kanun çerçevesinde ihale yoluyla rekabete uygun, saydam bir şekilde kaç yıllığına olacağı gibi hususları da içerecek şekilde verilmesi gerekir. Uygulamada dilekçeyle başvuru yapanlara S plaka kullanım hakkının verildiği görülmüştür. Bu hak herkesin bilgisinin olduğu, adil bir şekilde verilmelidir. İhale yapılmadan fiili bir durum olarak yapılan ancak mevzuatta karşılığı olmayan bu uygulamanın sürdürülebilmesi mümkün değildir.

İhalesiz verilen ve fiili olarak çalışan S plakaların süresi ve şartları da belirtilerek ihale yoluyla verilmesi sağlanmalıdır. Nitekim Büyükşehir Belediyesi ihaleye çıkarak 10 yıllığına S plaka tahsisi yapmıştır.

İhale yapılmadan dilekçe üzerine verilen ve fiili olarak çalışan S plakaların süresi ve şartları da belirtilerek ihale yoluyla verilmesi sağlanmalıdır.

Söz konusu husus 2015 yılı Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi Sayıştay raporunda bulgu konusu yapılmıştır. Ancak 2016 yılı denetimlerinde de aynı şekilde devam eden bu hususun idare tarafından henüz düzeltilmediği anlaşılmaktadır.

Kamu idaresi cevabında özetle; 5393 sayılı Belediye Kanununun Belediyenin yetkileri ve imtiyazları başlıklı 15'inci maddesinin (p) fıkrasında, "Kara, deniz, su ve demiryolu üzerinde işletilen her türlü servis ve toplu taşıma araçları ile taksi sayılarını, bilet ücret ve tarifelerini, zaman ve güzergâhlarını belirlemek;" düzenlemesinin yapıldığı ancak söz konusu madde de muhakkak suretle kiraya verileceğine dair bir düzenleme yer almadığı, bundan dolayı alınan 08.03.2017 tarih ve 2017-2-35 sayılı UKOME kararına istinaden yeni verilecek plakaların ihale yoluyla tahsis edilmesinin sağlanacağı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak 5393 sayılı Belediye 15'inci maddesinin (p) fıkrasına göre; kara, deniz, su ve demiryolu üzerinde işletilen her türlü servis ve toplu taşıma araçlarının işletilmesi, işlettirilmesi veya kiraya verilmesi belediyelerin yetkisindedir.

Belediyeler yürütmekle görevli ve yetkili oldukları toplu taşıma hizmetini bizzat yapabildikleri gibi bu hizmetleri imtiyaz sözleşmesi, ruhsat verme, kiraya verme yoluyla özel hukuk kişilerine yaptırabilirler. Belediyenin kiralama yolunu seçmesi hâlinde kira süresinin 10 yıla sınırlı olduğu ve bu durumda Devlet İhale Kanunu hükümlerine tabi olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla belediyenin toplu taşıma hizmetini bizzat kendisi yapmadığı takdirde ancak imtiyaz, kiralama ve ruhsat usullerinden birini seçerek ihale yoluyla vermesi gerekir. Bu itibarla kamu idaresi cevabına katılmak mümkün değildir.

İhale yapılmadan dilekçe üzerine verilen ve fiili olarak çalışan S plakalar süresi ve şartları belirtilerek ihale yoluyla verilmelidir.

BULGU 13: Halfeti Kayık / Vapurlarının İhalesiz Çalıştırılması

Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi sınırları içinde faaliyet gösteren Halfeti kayık / vapurlarının çalıştırılmasında mevzuata aykırı hareket edildiği görülmüştür.

5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanununun Büyükşehir ve ilçe belediyelerinin görev ve sorumlulukları başlıklı 7'inci maddesinin (f) fıkrasında, Büyükşehir ulaşım ana plânını yapmak veya yaptırmak ve uygulamak; ulaşım ve toplu taşıma hizmetlerini plânlamak ve koordinasyonu sağlamak; kara, deniz, su ve demiryolu üzerinde işletilen her türlü servis ve toplu taşıma araçları ile taksi sayılarını, bilet ücret ve tarifelerini, zaman ve güzergâhlarını belirlemek; durak yerleri ile karayolu, yol, cadde, sokak, meydan ve benzeri yerler üzerinde

araç park yerlerini tespit etmek ve işletmek, işlettirmek veya kiraya vermek; kanunların belediyelere verdiği trafik düzenlemesinin gerektirdiği bütün işleri yürütmek Büyükşehir Belediyesine verilmiştir.

Halfeti Belediyesine ait iken 6360 sayılı Kanun ile Büyükşehir Belediyesine devredilen Fırat nehri üzerinde faaliyette bulunan 35 adet vapurun taşımacılık işleminin ihalesiz olarak Halfeti Belediye Başkanı veya Encümen kararıyla verildiği görülmüştür. Belediyeye ait olan bu hakkın Kanun çerçevesinde ihale yoluyla rekabete uygun, saydam bir şekilde kaç yıllığına olacağı gibi hususları da içerecek şekilde verilmesi gerekir. Belediye hakkını kullanırken ihale yapmadan rekabetsiz bir şekilde Başkan onayı veya encümen kararıyla veremez.

Fiili olarak faaliyette bulunan vapurların Büyükşehir Belediyesine devredildiği tarihten ihale yapılacak zamana kadar geçecek süre için fiilen kullanım hakkı bedelinin hesaplanarak tahsil edilmesi gerekir.

Fırat nehri üzerinde yolcu taşımacılığı yapan 35 adet vapurla ilgili olarak Büyükşehir Belediyesine devredildiği 2014 yılından itibaren hiç bir ücret alınmadığı ve her hangi bir işlem de yapılmadığı görülmüştür. İhale yapılmadan fiili bir durum olarak yapılan ancak mevzuatta karşılığı olmayan bu uygulamanın sürdürülebilmesi mümkün değildir. Faaliyette bulunan bu vapurların çalışma durumlarının yıllardır devam etmesi bu uygulama için kazanılmış hak oluşturmaz. Kazanılmış hakkın varlığından söz edebilmek için, hakkın yürürlükteki hukuk kurallarına uygun olarak tesis edilen bir işlemle elde edilmesi gerekmektedir. Hukuka aykırı olarak tesis edilen işlemlerin kazanılmış hak doğurması mümkün değildir.

Toplu taşıma görev ve yetkisinin Büyükşehir Belediyesine devredildiği tarihten itibaren bu hizmetin Halfeti’de Fırat nehri üzerinde fiili olarak faaliyette bulunan vapurlarla sağlanan bu hizmete ilişkin bir ihale yapılması ve bu ihaleye kadar geçecek süreye kadar olan dönem için hesaplanacak kullanım hakkı bedelinin hesaplanarak mevcut işleticilerden tahsil edilmesi ile Fırat nehri üzerinde gerçekleştirilecek toplu taşıma hizmetinin süresi ve üçüncü kişilere gördürülmesi usul ve şartları da belirtilerek ihale yoluyla verilmesi sağlanmalıdır.

Söz konusu husus 2015 yılı Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi Sayıştay raporunda bulgu konusu yapılmıştır. Ancak 2016 yılı denetimlerinde de aynı şekilde devam eden bu hususun

idare tarafından henüz düzeltilmediği anlaşılmaktadır.

Kamu idaresi cevabında özetle; 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanununun Büyükşehir ve ilçe belediyelerinin görev ve sorumlulukları başlıklı 7'nci maddesinin (f) fıkrasında Halfeti Belediyesine ait iken 6360 sayılı Kanun ile Büyükşehir Belediyesine devredilen Halfeti Belediye Başkanı veya Encümen kararıyla verilen kayık/vapurlarla ilgili görüş oluşturularak işlem yapılacağı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak Fırat nehri üzerinde gerçekleştirilecek toplu taşıma hizmetinin süresi ve üçüncü kişilere gördürülmesi usul ve şartları da belirtilerek ihale yoluyla verilmesi gerekir.

BULGU 14: Engelliler İçin Erişilebilir Duruma Getirilmeyen Bazı Özel Halk Otobüslerinin Çalıştırılması

Şanlıurfa Büyükşehir sınırları içerisinde toplu taşıma hizmeti veren bazı özel halk otobüslerinin engellilere uyumlu hale getirilmediği ve bunlara çalışma ruhsatı verilmediği halde çalıştırıldığı görülmüştür.

5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanununun geçici 3'üncü maddesinin birinci fıkrasında;

“Büyükşehir belediyeleri ve belediyeler, şehir içinde kendilerince sunulan ya da denetimlerinde olan sürücü koltuğu hariç dokuz veya daha fazla koltuğu bulunan araçlarla sağlanan toplu taşıma hizmetlerinin engellilerin erişilebilirliğine uygun olması için gereken tedbirleri alır. Mevcut özel ve kamu toplu taşıma araçları, bu Kanununun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren sekiz yıl içinde, sürücü koltuğu hariç dokuz ila on altı oturma yeri olan araçlarla verilen toplu taşıma hizmetleri, turizm taşımacılığı yapılan araçlarla sağlanan taşıma hizmetleri ve özel ve kamu şehirler arası toplu taşıma hizmetleri ile yolcu gemileri 7/7/2018 tarihine kadar engelliler için erişilebilir duruma getirilir.” Hükmüne yer verilmiş,

Altıncı fıkrasında ise, *“...Denetim sonucunda ilgili belediye ve kamu kurum ve kuruluşları ile umuma açık hizmet veren her türlü yapıların ve açık alanların malikleri ile toplu taşıma araçlarının sahiplerine eksikleri tamamlaması için birinci fıkrada belirtilen sürenin bitiminden itibaren iki yılı geçmemek üzere ek süre verilebilir.”* Hükmü yer almaktadır.

Anılan Kanunun geçici 3'üncü maddesinin üçüncü fıkrasında; şehir içi yolcu taşıma hizmeti yapan araçlardan erişilebilir olmayanlara yolcu taşıma hizmeti için yetki belgesi, izin ve çalışma ruhsatının verilmeyeceği ifade edilmiştir.

Söz Konusu Kanun 07.07.2005 tarihinde yürürlüğe girdiğinden özel halk otobüslerinin 07.07.2015 tarihi itibarıyla engellilere uyumlu hale getirilmesi gerekmektedir.

Yapılan incelemede 2016 yılı sonu itibarıyla 74 adet özel halk otobüsünün engellilerin erişebileceği duruma getirilmediği ve bu araçlara çalışma ruhsatı verilmediği halde bu araçların çalıştığı görülmüştür.

Toplu taşıma araçlarının erişilebilir hale getirilmesi ve bu araçlarda erişilebilirliğin izleme ve denetimini yapacak olan komisyonların teşkili, görev ve yetkileri ile çalışma usul ve esasları ile idari para cezalarının uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Erişilebilirlik İzleme ve Denetleme Yönetmeliğinde düzenlenmiştir.

Bu Yönetmeliğe göre; Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı İl Müdürlükleri bünyesinde oluşturulan komisyonların toplu taşıma araçlarının erişilebilirlik tespitini yapması, izleme ve denetleme formlarını dikkate alarak rapor hazırlaması ve tespit edilen eksiklikler için il müdürlüğünce idari para cezasının uygulanması gerekmektedir.

Ayrıca ruhsatı olmayan servislerin çalışmalarına izin verilmemesi, zabıta birimi tarafından gerekli denetimlerin yapılması ve izin almadan çalışan servislerle ilgili gerekli işlemlerin büyükşehir belediyesince yapılması sağlanmalıdır.

Toplu taşıma araçlarının engellilere uyumlu hale getirilmemesi, engellilerin toplumsal hayata diğer bireylerle eşit koşullarda tam ve etkin katılımlarının sağlanmasını etkilemektedir.

Kamu idaresi cevabındaözetle; Söz konusu otobüslerle ilgili çalışma başlatıldığı, en kısa zamanda bu otobüslerin engellilere uygun hale getirilmesinin sağlanacağı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak toplu taşıma araçlarının engellilere uyumlu hale getirilmesi için yapılan çalışmalar takip eden denetimlerde izlenecektir.

7. EKLER**Ek 1: Kamu İdaresi Mali Tabloları**

ŞANLIURFA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ 2016 YILI BİLANÇOSU					
AKTİF			PASİF		
		Cari Yıl(2016)			Cari Yıl(2016)
1	DÖNEN VARLIKLAR	225.352.666,12	3	KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	171.567.869,15
10	Hazır Değerler	100.047.193,64	30	KISA VADELİ İÇ MALİ BORÇLAR	0,00
100	Kasa Hesabi	0,00	300	Banka Kredileri Hesabi	0,00
102	Banka Hesabi	100.047.193,64	303	Kamu İdarelerine Mali Borçlar Hesabi	0,00
103	Verilen Çekler Ve Gönderme Emirleri Hesabi (-)	0,00	31	KISA VADELİ DIŞ MALİ BORÇLAR	0,00
105	Döviz Hesabi	0,00	32	FAALİYET BORÇLARI	88.697.448,69
106	Döviz Gönderme Emirleri Hesabi (-)	0,00	320	Bütçe Emanetleri Hesabi	88.697.448,69
108	Diğer Hazır Değerler Hesabi	0,00	33	EMANET YABANCI KAYNAKLAR	14.261.918,38
109	Banka Kredi Kartlarından Alacaklar Hesabi	0,00	330	Alınan Depozito Ve Teminatlar Hesabi	2.735.918,99

11	Menkul Kıymetler ve Varlıklar	0,00	333	Emanetler Hesabi	11.525.999,39
12	FAALİYET ALACAKLARI	33.642.155,60	34	ALINAN AVANSLAR	0,00
120	Gelirlerden Alacaklar Hesabi	0,00	36	ÖDENECEK DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER	68.608.502,08
121	Gelirlerden Takipli Alacaklar Hesabi	32.847.768,72	360	Ödenecek Vergi Ve Fonlar Hesabi	0,00
126	Verilen Depozito Ve Teminatlar Hesabi	794.386,88	361	Ödenecek Sosyal Güvenlik Kesintileri Hesabi	0,00
127	Diğer Faaliyet Alacakları Hesabı	0,00	362	Fonlar Veya Diğer Kamu İdareleri Adına Yapılan Tahakkuklar	0,00
13	Kurum Alacakları	25.740.573,69	363	Kamu İdareleri Payları Hesabı	8.657.391,49
132	Kurumca Verilen Borçlardan Alacaklar Hesabi	25.740.573,69	368	Vadesi Geçmiş, Ertelenmiş Veya Taksitlendirilmiş Vergi ve Diğer Yükümlülükler Hesabı	59.951.110,59
14	Diğer Alacaklar	30.506,89	37	BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI	0,00
140	Kişilerden Alacaklar Hesabi	30.506,89	372	Kidem Tazminatı Karşılığı Hesabi	0,00
15	Stoklar	398.094,40	379	Diğer Borç Ve Gider Karşılıkları Hesabi	0,00
150	İlk Madde Ve Malzeme Hesabi	398.094,40	38	GELECEK AYLARA AİT GELİR VE GİDER TAHAK.	0,00

16	ÖN ODEMELER	11.063.240,86	381	Gider Tahakkukları Hesabı	0,00
160	İş Avans Ve Kredileri Hesabi	0,00	39	DİGER KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR HES.	0,00
161	Personel Avansları Hesabi	0,00	391	Hesaplanan Katma Değer Vergisi Hesabi	0,00
162	Bütçe Dışı Avans Ve Krediler Hesabi	1.222.440,86	397	Sayım Fazlaları Hesabi	0,00
165	Mahsup Dönemine Aktarılan Avans Ve Krediler Hesabi	9.840.800,00	399	Diğer Çeşitli Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar Hesabi	0,00
18	GELECEK AYLARA AIT GIDERLER VE GELİR TAHAKK	0,00	4	UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	47.212.722,12
180	Gelecek Aylara Ait Giderler Hesabi	0,00	40	Uzun Vadeli İç Mali Borçlar	31.769.530,61
19	Diğer Dönen Varlıklar	54.430.901,04	400	Banka Kredileri Hesabi	31.769.530,61
190	Devreden Katma Değer Vergisi Hesabi	54.430.901,04	41	Uzun Vadeli Dis Mali Borçlar	0,00
191	İndirilecek Katma Değer Vergisi Hesabi	0,00	43	DİGER BORCLAR	310.191,82
197	Sayım Noksanları Hesabı	0,00	438	Kamuya Olan Ertelemiş Veya	310.191,82

				Taksitlendirilmiş Borç	
2	DURAN VARLIKLAR	1.995.785.476,82	44	ALINAN AVANSLAR	0,00
21	Menkul Varlıklar	0,00	47	BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI	12.136.982,73
22	FAALİYET ALACAKLARI	1.749.369,93	472	Kidem Tazminatı Karşılığı Hesabi	7.315.826,27
222	Gelirlerden Tecilli Ve Tehirli Alacaklar Hesabi	1.749.369,93	479	Diğer Borç Ve Gider Karşılıkları Hesabi	4.821.156,46
23	KURUM ALACAKLARI	0,00	48	Gelecek Yillara Ait Gelirler	2.996.016,96
24	MALİ DURAN VARLIKLAR	55.130.326,54	480	Gelecek Yillara Ait Gelirler Hesabi	6.000,00
240	Mali Kuruluşlara Yatırılan Sermayeler Hesabi	20.044.127,31	481	Gider Tahakkukları Hesabi	2.990.016,96
241	Mal Ve Hizmet Üreten Kuruluşlara Yatırılan Sermaye	35.086.199,23	49	DİĞER UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	0,00
25	MADDİ DURAN VARLIKLAR	1.938.312.461,15	499	Diğer Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar Hesabi	0,00
250	Arazi Ve Arsalar Hesabi	891.118.577,00	5	ÖZ KAYNAKLAR	2.002.357.551,67
251	Yeraltı Ve Yerüstü Düzenleri Hesabi	602.327.509,63	50	Net Değer/Sermaye	1.461.301.909,25
252	Binalar Hesabi	135.746.371,64	500	Net Değer Hesabi	1.461.301.909,25
253	Tesis, Makine Ve Cihazlar Hesabi	147.152.655,81	51	DEĞER HAREKETLERİ	0,00

254	Taşıtlar Hesabi	43.164.709,51	52	YENİDEN DEĞERLEME FARKLARI	0,00
255	Demirbaşlar Hesabi	13.899.090,24	57	GEÇMİŞ YILLAR OLUMLU FAALİYET SONUÇLARI	218.976.719,21
256	Hizmet İmtiyaz Varlıkları Hesabi	22.612.100,00	570	Geçmiş Yıllar Olumlu Faaliyet Sonuçları Hesabi	218.976.719,21
257	Birikmiş Amortismanlar Hesabi (-)	-92.835.485,27	58	GEÇMİŞ YILLAR OLUMSUZ FAALİYET SONUÇLARI	0,00
258	Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabi	175.126.932,59	59	Donem Faaliyet Sonuçları	322.078.923,21
26	MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR	0,00	590	Dönem Olumlu Faaliyet Sonucu Hesabi	322.078.923,21
260	Haklar Hesabi	14.383.985,23	PASİF TOPLAMI		2.221.138.142,94
268	Birikmiş Amortismanlar Hesabi (-)	-14.383.985,23			
28	GELECEK YILLARA AİT GİDERLER	593.319,20			
280	Gelecek Yıllara Ait Giderler Hesabi	593.319,20			
29	DİĞER DURAN VARLIKLAR	0,00			

AKTİF TOPLAMI	2.221.138.142,94
----------------------	-------------------------

FAALİYET SONUÇLARI TABLOSU

Hesap Kodu	Giderin Türü	2014 Yılı	2015 Yılı	Cari Yıl(2016)
630 01	Personel Giderleri	73.356.802,16	93.504.742,95	100.511.605,56
630 02	Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Prim. Gid.	12.235.961,70	12.657.468,11	14.034.482,17
630 03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	119.284.110,72	174.408.579,35	251.886.699,25
630 04	Faiz Giderleri	11.085.319,94	505.693,83	2.587.794,03
630 05	Cari Transferler	2.647.232,68	4.692.313,92	4.237.639,95
630 07	Sermaye Transferleri	0,00	1.163.807,80	1.112.791,65
630 11	Değer ve Miktar Değişimleri Giderleri	37.842,17	413.375,50	5.221,23
630 12	Gelirlerden Ret ve İadesinden Kaynaklanan Giderler	35.675.313,53	5.054.010,56	1.889.577,29
630 13	Amortisman Giderleri	30.551.285,60	41.389.888,28	30.117.683,99
630 14	İlk Madde ve Malzeme Giderleri	0,00	43.974.833,80	35.085.996,90
TOPLAM		284.873.868,50	377.764.714,10	441.469.492,02

Hesap Kodu	Gelirin Türü	2014 Yılı	2015 Yılı	Cari Yıl(2016)
600 01	Vergi Gelirleri	4.416.959,49	11.614.523,85	12.277.770,23
600 03	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	22.811.984,72	35.125.898,94	65.504.627,55
600 04	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	10.988.177,56	42.616.833,19	28.289.538,89
600 05	Diğer Gelirler	263.102.367,74	489.970.368,44	657.468.548,47
600 11	Değer ve Miktar Değişimleri Gelirleri	470.189,15	497.998,73	7.930,09
TOPLAM		301.789.678,66	579.825.623,15	763.548.415,23
FAALİYET SONUCU		16.915.810,16	202.060.909,05	322.078.923,21

T.C. SAYIŞTAY BAŞKANLIĞI
06520 Balgat / ANKARA
Tel: 0 312 295 30 00; Faks: 0 312 295 48 00
e-posta: sayistay@sayistay.gov.tr
<http://www.sayistay.gov.tr>